

Овој проект е финансиран
од Европската Унија

**АНАЛИЗА НА
ПОДАТОЦИТЕ ОД
НАБЉУДУВАНИТЕ
СУДСКИ ПОСТАПКИ
ВО КРИВИЧНИ
ПРЕДМЕТИ
ВО 2022 ГОДИНА**

**DATA ANALYSIS OF
TRIAL MONITORING
OF CRIMINAL CASES
IN 2022**

СКОПЈЕ, 2022

**АНАЛИЗА НА ПОДАТОЦИТЕ ОД НАБЉУДУВАНИТЕ
СУДСКИ ПОСТАПКИ ВО КРИВИЧНИ ПРЕДМЕТИ ВО
2022 ГОДИНА**

Скопје, 2022

Издавач:

Коалиција на здруженија на граѓани „Сите за правично судење“ – Скопје

За издавачот:

Дарко Аврамовски - извршен директор на Коалиција „Сите за правично судење“

Уредник:

Дарко Аврамовски

Автор:

Проф. д-р Гордана Лажетик

Дизајн и печатење:

Графохартија

Тираж:

100

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

343.1:347.96/.99]-005.584.1(497.7)"2022"(047.31)

ЛАЖЕТИК, Гордана

Анализа на податоците од набљудуваните судски постапки во кривични предмети во 2022 година / [автор Гордана Лажетик]. - Скопје : Коалиција на здруженија на граѓани "Сите за правично судење", 2022. - 29 : 29 стр. : граф. прикази ; 21 см

Насл. стр. на припечатениот текст: Data analysis of trial monitoring of criminal cases in 2022 / Gordana Lazhetik. - Обата текста меѓусебно печатени во спротивни насоки. - Текст на мак. и англ. јазик

ISBN 978-608-4552-56-7

1. Lazhetikj, Gordana [автор]

а) Кривична постапка -- Судска практика -- Мониторинг -- Македонија -- 2022 -- Истражувања

COBISS.MK-ID 58999045

Оваа публикација е изработена со финансиска поддршка од Европската Унија. Содржината на публикацијата е единствена одговорност на Коалиција „Сите за правично судење“ и не нужно ги одразува ставовите на Европската Унија.

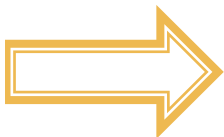
Проектот е финансиран
од Европската Унија

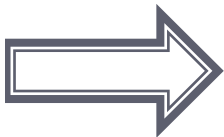
СОДРЖИНА

ОПШТИ ПОДАТОЦИ	1
МЕТОДОЛОШКИ ПРИСТАП.....	2
РЕЗУЛТАТИ ОД СПРОВЕДЕНОТО МОНИТОРИРАЊЕ НА КРИВИЧНИТЕ СЛУЧАИ	3
1. ВИД НА ПОСТАПКА	3
2. ЈАВНОСТ И ТРАНСПАРЕНТНОСТ	3
3. ИСКЛУЧУВАЊЕ НА ЈАВНОСТА.....	5
4. УСЛОВИ ЗА ОДРЖУВАЊЕ ГЛАВНА РАСПРАВА.....	6
5. МЕРКИ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ ПРИСУСТВО	8
6. ПРАВО НА БРАНИТЕЛ.....	9
7. СУДЕЊЕ ВО ОТСУСТВО И БЕЗ ПРИСУСТВО НА ОБВИНЕТИОТ	10
8. ПОЧЕТОК НА ГЛАВНА РАСПРАВА ВО СКРАТЕНА И РЕДОВНА ПОСТАПКА.....	10
9. ПОУКА ЗА ПРАВА НА ОБВИНЕТИОТ НА ГЛАВНАТА РАСПРАВА	12
10. ПРИЗНАНИЕ НА ВИНА.....	13
11. ДОКАЗНА ПОСТАПКА	15
11.1. Изведување на писмени докази	15
11.2. Испитување на сведоци	16
12. ЕДНАКВОСТ И НЕПРИСТРАСНОСТ.....	21
13. ПРАВО НА ОДБРАНА	22
14. ПРЕСУДА	23
ЗАКЛУЧОЦИ И ПРЕДЛОЗИ	26
1. Вид на постапка	26
2. Јавност и транспарентност	26
3. Услови за одржување главна расправа.....	26
4. Мерки за обезбедување присуство	27
5. Право на бранител	27
6. Судење во отсуство и без присуство на обвинетиот.....	27
7. Почеток на главната расправа во скратена и редовна постапка.....	27
8. Поука за права на обвинетиот на главната расправа.....	27
9. Признание на вина	27
10. Доказна постапка	28
11. Еднаквост и непристрасност.....	28
12. Право на одбрана	29
13. Пресуда.....	29

ОПШТИ ПОДАТОЦИ

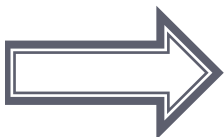
Мониторингот на судските постапки беше спроведен во периодот од февруари до октомври 2022 година.

Мониторирани беа 560 рочишта во кривични и граѓански судски постапки.

Во набљудувањето беа вклучени вкупно 20 професионални судски набљудувачи.

Рочиштата беа мониторирали на територија на сите четири апелациони подрачја.

Беа мониторирали рочишта во 12 основни судови со проширена надлежност и тоа во Скопје, Битола, Велес, Гостивар, Кавадарци, Куманово, Охрид, Прилеп, Струмица, Тетово, Гостивар и Штип

МЕТОДОЛОШКИ ПРИСТАП

Првиот чекор во методологијата за набљудување беше избор на набљудувачите. Притоа се водеше сметка за нивното искуство и подготвеноста да ги следат рочиштата во планираниот период. По процесот на селекција, вкупно 20 професионални набљудувачи беа дел од тимот набљудувачи вклучени во мониторингот.

Експертскиот тим што го спроведуваше проектот првин изготви ажуриран прашалник за следење на кривичните предметите, што е во прилог на овој извештај. Прашалникот беше изготвен врз основа на Законот за кривичната постапка (Службен весник на Република Македонија, бр. 150/10, 100/12, 142/16 и 198/18).

Ажурирањето се однесуваше на претходно согледана потреба за прецизирање на некои прашања, како и преформулација на прашањата или понудените одговори.

Мониторирањето на судските рочишта во методолошка смисла беше орган изирано на начин што секој набљудувач имаше обврска со физичко присуство да го следи рочиштето и потоа да пополни претходно изготвен прашалник.

Пред да се започне со мониторирањето беше спроведена обука со набљудувачите со цел нивно запознавање со прашалникот, воедначување на начинот на забележување во него и предмет на дискусија беа сите дилеми коишто се појавија кај набљудувачите во однос на начинот на одговарање на определени прашања.

Набљудувачите присутни во судницата имаа својство на јавност што го следи рочиштето, објективно, непристрасно, а беа обврзани и со начелото на доверливост.

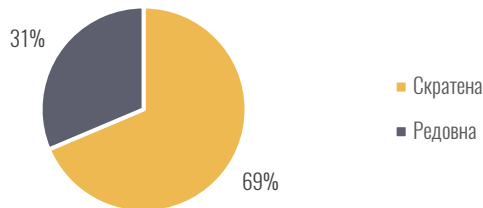
Имајќи го предвид периодот за мониторирање којшто изнесуваше девет месеци, предметите се бираа по случаен избор и се следеа во текот на целиот период на набљудување.

По пополнување на структурираните прашалници од страна на набљудувачите, внесените одговори беа обработени од страна на компјутерска програма за обработка на база на податоци, со цел да се одбегне какво било персонално влијание или можна грешка во анализата на одговорите.

РЕЗУЛТАТИ ОД СПРОВЕДЕНОТО МОНИТОРИРАЊЕ НА КРИВИЧНИТЕ СЛУЧАИ

1. ВИД НА ПОСТАПКА

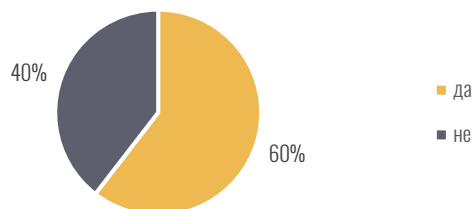
Мониторирањето се одвиваше во основни судови со проширена надлежност и од добиените податоци во прашалниците интересен е податокот што од вкупно 271 рочиште, што претставува 2/3 од сите мониторирани рочишта или 69% биле рочишта што се воделе според правилата на скратената постапка, а само 1/3 или 31% биле рочишта водени според правилата на редовната постапка.

Каква постапка се води?

2. ЈАВНОСТ И ТРАНСПАРЕНТНОСТ

Јавноста на судењата е уставно загарантирано начело и едно од основните начела на кои се заснова кривичната постапка имајќи ги предвид гаранциите за правично постапување содржани во членот 6 на Европската конвенција за човековите права, во однос на правото на јавно судење. Јавноста е во нераскинлива врска поврзана со транспарентноста. Датумот, времето и местото на одржување на рочиштето треба да бидат информации достапни за јавноста со цел таа да може да го следи судењето и истите е потребно редовно да се објавуваат и ажурираат на судскиот портал и на екран во самиот суд. Од добиените одговори од набљудувачите може да се забележи дека не секогаш времето и местото на одржување на судењето биле јавно објавени во судот.

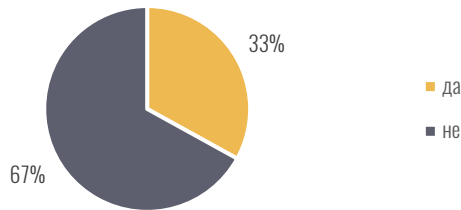

Дали информации за времето и местото на одржување на судењето беа јавно објавени во судот?

Од графиконот е воочливо дека за 40% од рочиштата што биле мониторирани немало претходно објавено време и место на нивното одржување на место во судот каде што јавноста би можела да се информира. По правило, тоа треба да биде овозможено преку дисплеј поставен на видно место на самиот влез во судот, пред судниците, со цел поголема транспарентност.

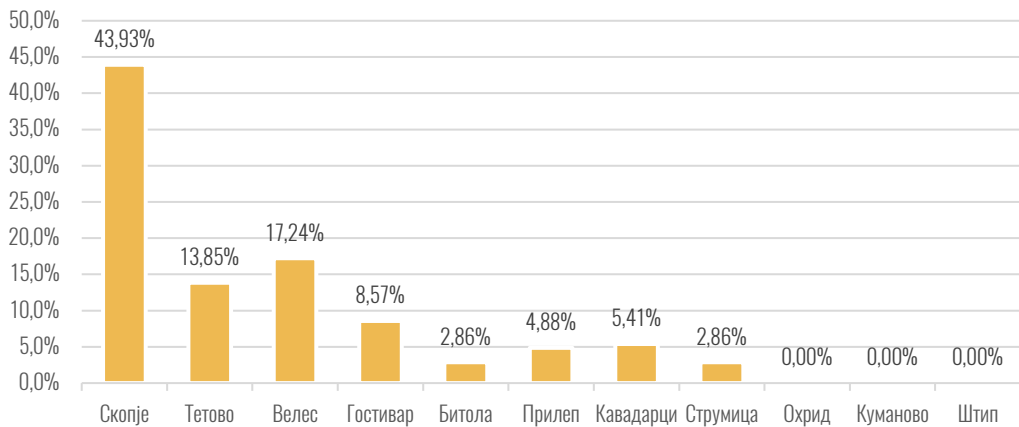
Присуството на јавноста во судницата има позитивно влијание и овозможува увид и следење во работата на судот, демистифицирање на дејствијата што се преземаат во судницата, воочување на односот на судот кон странките и обратно и сл., што особено влијае и врз перцепцијата и довербата на јавноста во судството.

Неколку прашања од прашалникот се однесуваат на односот на судот кој јавноста, па во таа смисла и кон набљудувачите како јавност во судница. Интересно е за анализа сознанието претставено на графиконот подолу во однос на тоа дали судот на записник нотирал кои претставници од јавноста се присутни во судницата.

Дали претставници на јавноста беа нотирани на записник како присутни?

Ако овие проценти се претстават преку практиката во судовите каде што е вршен мониторингот ќе се забележи дека најголем број нотирања на присуството на јавноста имало во Скопје, а во Охрид, Куманово и Штип во ниту еден случај не било нотирано присуството на јавноста. Ако се земе предвид процентуалното учество на рочиштата каде што јавноста била нотирана од судот во однос на вкупниот број следени расправи пред конкретен суд, состојбата е следнава:

Рочишта каде јавноста била нотирана на записник како процент од вкупниот број следени расправи во судот.

Графиконот покажува дека според процентуалното учество редоследот на судовите е: Скопје, Велес, Тетово, Гостивар, Кавадарци, Прилеп, Битола и Струмица.

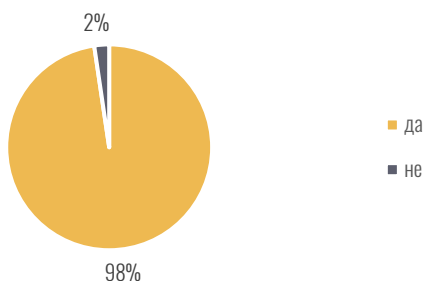
3. ИСКЛУЧУВАЊЕ НА ЈАВНОСТА

Согласно членот 354 од Законот за кривичната постапка, од отворањето на заседанието па до завршувањето на главната расправа советот може во секое време по службена должност или по предлог на странките или оштетениот да ја исклучи јавноста од дел на главната расправа или од целата главна расправа, ако тоа е потребно заради:

- чување на државна, воена, службена или важна деловна тајна,
- чување на јавниот ред,
- заштита на приватниот живот на обвинетиот, сведокот или оштетениот,
- заштита на безбедноста на сведокот или жртвата и/или заштита на интересите на малолетникот.

Ако на главната расправа јавноста била исклучена спротивно на одредбите на ЗКП, тоа претставува апсолутна суштествена повреда на одредбите на кривичната постапка поради кои пресудата се укинува.

Имајќи предвид дека најголемиот дел од рочиштата биле водени во рамките на скратената постапка, не изненадува фактот што преовладуваат јавни рочишта, односно рочишта коишто се спровеле во присуство на јавноста. Од вкупно 257 нотирани одговори, во само 6 случаи, што е занемарлив процент во износ на позитивните одговори, судењата се одржале без присуство на јавноста. Треба да се нагласи дека во 47 прашалници, не е нотирани одговор по основ на ова прашање.

Дали судењето беше јавно?

Следејќи ги нотираниите одговори во прашалникот во однос на шесте случаи кога јавноста била исклучена, набљудувачите констатирале дека во четири случаи било донесено решение, а во два случаи јавноста била исклучена без за тоа да биде донесено решение.

Законот за кривичната постапка освен што ги пропишува основите кои може да доведат до исклучување на јавноста, изречно пропишува обврска за советот да донесе решение во кое е содржана одлуката за исклучување на јавноста, коешто мора да биде образложено и јавно објавено.

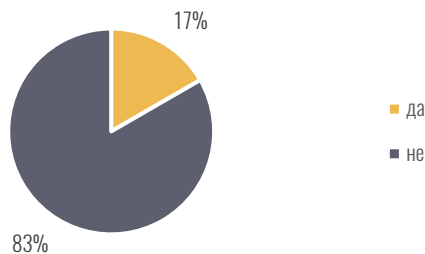
Доколку во нотираниите два случаи не било вака постапено, судот направил процесен пропуст кој има две импликации:

- не е познат основот за исклучување на јавноста;
- на процесното решение за исклучување на јавноста, странките имаат право на жалба со жалба на пресудата, при што се оспоруваат основите поради кои јавноста била исклучена, односно оправданоста и разумноста на причините за исклучување на јавноста што советот ги навел во донесеното процесно решение.

Согласно пропишаните законски основи, во мониторираните случаи јавноста била исклучена само поради основот „заштита на интересите на малолетник“, основ што произлегува и од меѓународните документи што нашата држава ги има ратификувано, а се однесуваат на заштитата на децата и спречување на секундарна виктимизација во текот на кривичната постапка, особено ако станува збор за деца жртви.

Согласно ЗКП во јавност спаѓаат повеќе категории лица, па освен општата јавност се вбројуваат и лица коишто претставуваат стручна јавност. Во надлежност на судечкиот совет е да одлучи дали на главната расправа на која е исклучена јавноста ќе дозволи да присуствуваат одделни службени лица, научни и јавни работници, коишто спаѓаат во т.н. стручна јавност.

Во мониторираните 6 случаи каде што јавноста била исклучена, и каде што имало образложение на судот за причините за исклучување на јавноста, имало само во еден случај било дозволено присуство на стручната јавност. Ако се појде од фактот што во сите случаи каде што јавноста била исклучена станувало збор за заштита на интересите на дете, вака изнесените податоци говорат во прилог на фактот дека не постои докрај усогласена практика за дозволување на учество на стручната јавност при постоење на ист основ за исклучување на јавноста.

Дали беше дозволено присуство на стручна јавност?

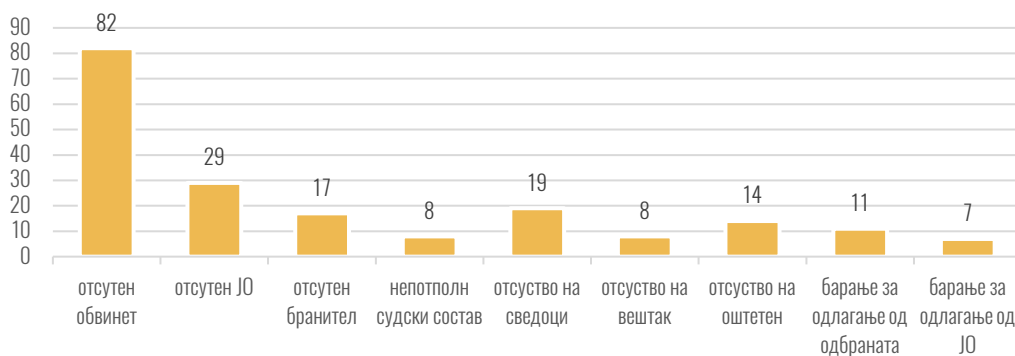
На двете рочишта каде што јавноста била исклучена без да се наведе и образложи причината, претставниците на јавноста воопшто немале можност да присуствуваат.

4. УСЛОВИ ЗА ОДРЖУВАЊЕ ГЛАВНА РАСПРАВА

Во рамките на постоење услови за судење набљудувачите требаше да нотираат дали постоеле претпоставки за одржување на главната расправа. ЗКП пропишува обврска за претседателот на советот штом го отвори заседанието да го објави предметот на главната расправа и составот на советот, а веднаш потоа да утврди дали дошле сите повикани лица, ако не се дојдени, проверува дали им се предадени поканите и дали го оправдале својот изостанок.

Во однос на причините за одлагање, од внесените одговори од страна на набљудувачите произлегува дека најголем број од одложените рочишта се должат на отсуство на обвинетиот. Неговото отсуство е евидентирано во 82 случаи што е 42% од вкупно евидентираните одлагања на рочиштата. Како можно објаснување на ваквата состојба е или фактот што обвинетиот е на слобода и не се јавил на поканата или е во притвор а не бил спроведен од притворското одделение на казнено-поправната установа.

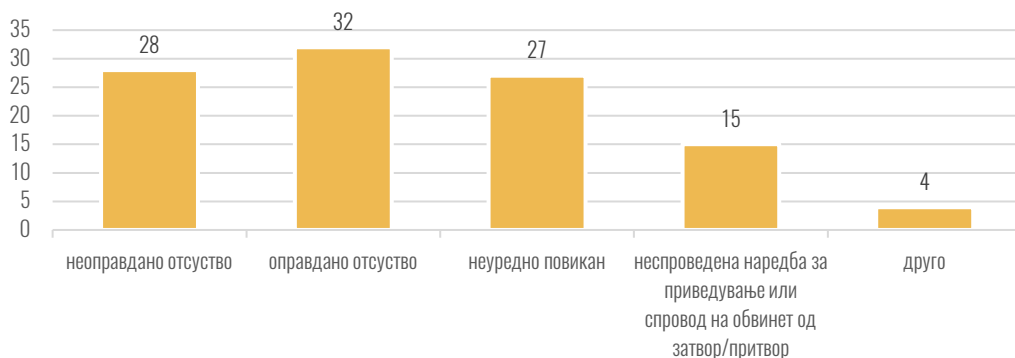
Предмет на дополнителна анализа треба да бидат причините за честото одлагање на рочиштата поради отсуството на јавниот обвинител односно поради негово барање за одлагање на рочиштето (евидентирано во 38 случаи или 19%), особено за да се оцени дали ваквата состојба се должи на недоволна кадровска екипираност или на аспекти поврзани со потребата за подобра интерна организационост и сл.

Причини за одлагање

Од графиконот може да се забележи дека трета причина за одлагање на рочиштата е отсуство на бранителот односно негово барање за одлагање на одбраната што било забележано во 27 случаи или во 14% од случаите.

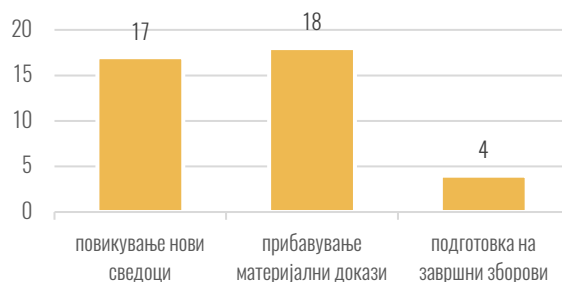
Дел од претпоставките како причини за одлагање на рочиштата изнесени во коментарите на претходниот графикон наоѓаат свое објаснување во податоците изнесени во следниот графикон – причини за отсуство.

Причини за отсуство.

Од вкупно 106 евидентирани причини за отсуство поради кои биле одложени рочиштата, речиси подеднакво (по 1/3) одлагањето било поради оправдани односно неоправдани отсуства. Скоро идентичен е процентот и на одлагања поради неуредна покана. И како што можеше да се претпостави еден дел од одлагањата (14%) се должат на неспроведување на обвинетиот од притвор или од затвор. Ова е системски проблем што мора да се решава во организациска смисла, бидејќи најчесто неспроведување на наредбите се должи на недостиг од кадар или превозни средства во казнено-поправните установи.

Рочиштето може да не се одржи и кога постои некоја од причините за прекинување на главната расправа. ЗКП пропишува дека судијата, односно претседателот на советот може да ја прекине главната расправа поради одмор или поради истек на работното време, но прекилот може да биде и од некои други причини: прибавување на определени докази или поради подготвување на обвинението или на одбраната.

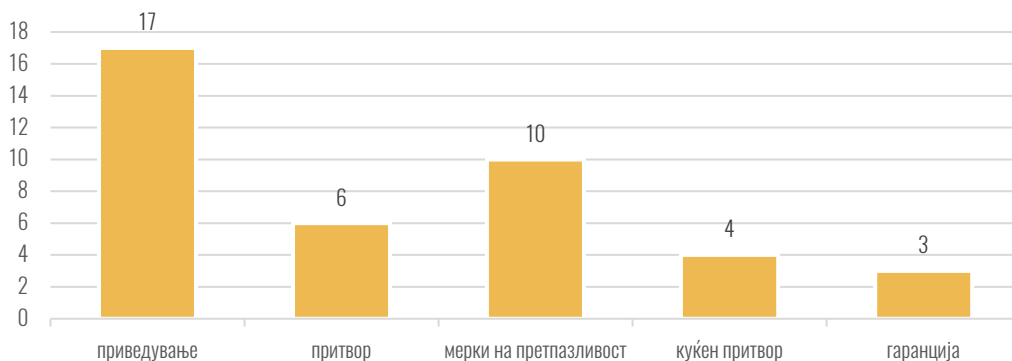
Причини за прекинување на главната расправа

Од графиконот е евидентно дека повикување на нови сведоци или прибавување на некои материјални докази се најчестите причини за прекинување на главната расправа, а значително е мал бројот на случаи кога странките барале прекин поради подготовка на завршни зборови. Во ниту еден случај не е нотирано прекинување на главната расправа поради одмор или поради истек на работното време на судијата, односно претседателот на советот.

5. МЕРКИ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ ПРИСУСТВО

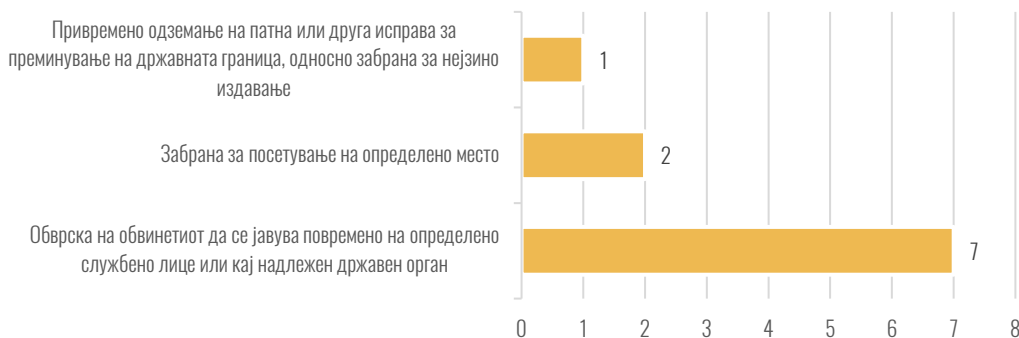
Во структурираниот прашалник еден дел од прашањата се однесуваа на мерките за обезбедување присуство на обвинетиот во кривичната постапка, што имаат за цел нејзино непречено одвивање.

На графиконот подолу претставени се сите мерки за обезбедување присуство коишто набљудувачите ги евидентирале во прашалникот. Според податоците биле определени 40 мерки за обезбедување присуство од кои најголем број се приведување и мерки на претпазливост, па потоа се притворот, куќен притвор и гаранцијата кои биле изречени во вкупно 13 случаи.

Дали има определено мерки за обезбедување присуство?

Ако се анализира видот на мерката на претпазливост што била изречена, од податоците на следниот графикон се забележува дека во практиката највеќе се изрекува Обврската на обвинетиот да се јавува повремено на определено службено лице или кај надлежен државен орган (биле изречени 7 мерки), во два случаи била изречена Забрана за посетување на определено место и само една мерка за Привремено одземање на патна или друга исправа за преминување на државната граница односно забрана за нејзино издавање.

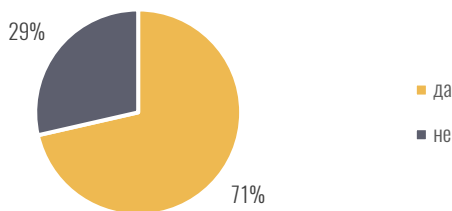
Дали во предметот има определено мерки на претпазливост?

Судот може истовремено да определи повеќе мерки за обезбедување присуство, со цел да се одбегне определување на најтешката – мерката притвор. Ваквата можност ЗКП ја дозволува со цел индивидуализација на мерките според причините што може да ја загорзат или оневозможат достапноста на обвинетиот во текот на постапката, како и со цел одбегнување на притворот како најтешка мерка за обезбедување присуство. Од евидентираниите одговори произлегува дека судот нема практика на истовремено определување повеќе мерки за обезбедување присуство.

6. ПРАВО НА БРАНИТЕЛ

Една од важните гаранции за правично постапување и за остварување на процесните можности од страна на обвинетиот е ползувањето на правото на бранител. Очигледно е дека правото на бранител е ползувано во најголем број од случаите и тоа бранител по сопствен избор, а мал е процентот на случаи каде што бил ангажиран бранител по службена должност. Од вкупно 150 евидентирани одговори од страна на набљудувачите, во само 18 случаи обвинетиот немал бранител, што е разбирливо со оглед на фактот што се следени рочишта водени според правилата на скратената постапка кога нема обврска за обвинетиот да има бранител.

Впечатокот дека бранителот по службена должност е недоволно активен во судницата и не секогаш ги искористува сите процесни можности во полза на обвинетиот не произлегува од евидентираниите одговори од страна на набљудувачите. Од графиконот е евидентно дека станува збор за многу мал број на случаи кога набљудувачите биле во можност да оценат дали бранителот поставен по службена должност обезбедил ефективна одбрана, но сепак поголем е бројот на случаи каде што било оценето дека обвинетиот иако со бранител по службена должност имал ефективна одбрана.

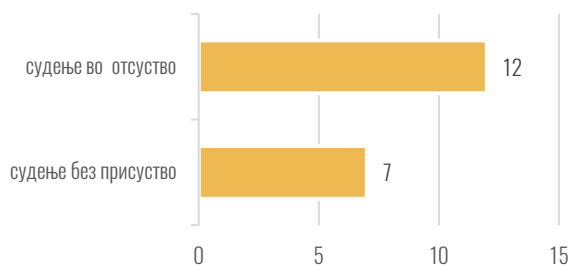

Дали бранителот по службена должност обезбеди ефективна одбрана?

7. СУДЕЊЕ ВО ОТСУСТВО И БЕЗ ПРИСУСТВО НА ОБВИНЕТИОТ

Според ЗКП постојат случаи кога е дозволено судење во отсуство на обвинетиот, а имено кога е тој во бегство или ако не им е достапен на државните органи, а постојат особено важни причини да му се суди иако е отсутен. Советот со решение одлучува за судење во отсуство само на предлог на тужителот. Обвинетиот на кој му се суди во отсуство мора да има бранител веднаш по донесеното решение за судење во отсуство.

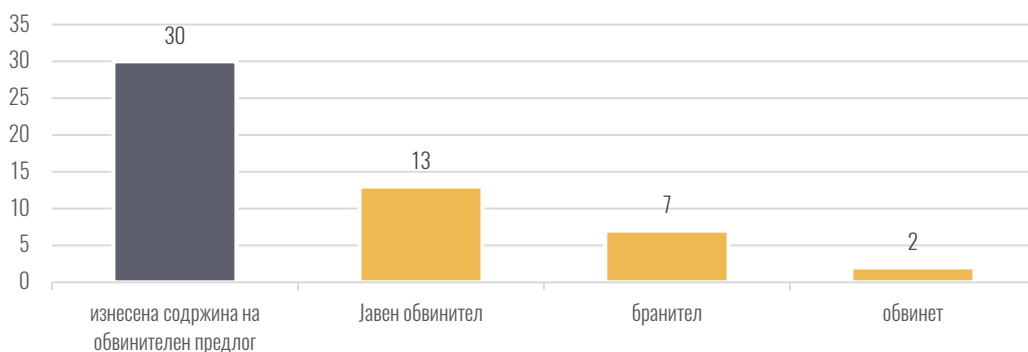
За разлика од судењето во отсуство, ЗКП познава можност за судење без присуство. Имено, во скратената постапка, а во најголемиот дел од предметите што се набљудувани се водела скратена постапка, може да се одржи рочиште и без присуство на обвинетиот ако постапката се води за кривично дело за кое е пропишана парична казна или казна затвор до три години.

Судење во отсуство и без присуство на обвинетиот.

8. ПОЧЕТОК НА ГЛАВНА РАСПРАВА ВО СКРАТЕНА И РЕДОВНА ПОСТАПКА

Согласно ЗКП, редовната и скратената постапка различно е регулирана во однос на почетокот и одржувањето на воведниот говор. Редовната постапка започнува со воведен говор, а скратената постапка започнува со изнесување на содржината на обвинителниот предлог. На следниот графикон е прикажан почетокот на главната расправа, во зависност од видот на постапката.

Скратена и редовна постапка.

Во редовната постапка своите говори странките можат да изнесат кои решавачки факти имаат намера да ги докажуваат, да ги изложат доказите што ќе ги изведуваат и да ги определат правните прашања по коишто ќе расправаат. Во говорите не смеат да се изнесуваат факти за поранешна осудуваност на обвинетиот. Иако согласно ЗКП во воведните говори не смее да се изнесуваат факти што се однесуваат на претходна осудуваност на обвинетиот, набљудувачите во пет случаи идентификувале ваков случај во текот на рочиштата. Во вакви случаи,

во редовна постапка, судијата е должен да ја прекине странката или бранителот којшто во воведниот говор се повикува на претходната осудуваност.

Од графиконот подолу може да се забележи дека јавниот обвинител во четири случаи се произнел во однос на претходна осудуваност на обвинетиот. Сите четири случаи биле евидентирани при изнесување на содржината на обвинителниот предлог во случаи за кои се водела скратена постапка. Нема повреда на ЗКП во овие случаи затоа што во рамките на личните податоци на обвинетиот (чл. 205 ЗКП), треба да бидат содржани и податоци во однос на тоа дали, кога и зошто е осудуван обвинетиот, дали и кога ја издржал изречената казна и дали против него се води постапка за некое друго кривично дело.

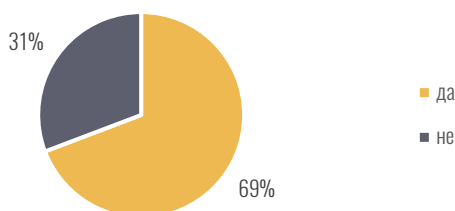
Едниот случај каде што бранителот изнел вакви околности создава дилеми како бранителот оценил дека овие факти може да бидат во полза на тезата на одбрана. Може да се претпостави дека овие факти се изнесени од страна на бранител во однос на сообвинет, што исто така морало да биде спречено од страна на судијата

Можноста во воведните говори странките и бранителот да презентираат докази ретко се користи во практиката. Според евидентираниите одговори од страна на набљудувачите, докази биле презентирани во вкупно 10 случаи, од коишто само во еден случај оваа можност ја искористил бранителот.

Во четири од деветте случаи кога јавниот обвинител презентирал докази било при презентирање на содржината на обвинителниот предлог во скратена постапка, а во другите пет случаи оваа можност била искористена во текот на редовната постапка.

Дали одбраната ќе изнесе докази во воведните говори зависи од стратегијата на одбраната. Во набљудуваните случаи евидентиран е само еден случај кога бранителот изнел докази во воведен говор. Важно е да се нагласи дека во скратената постапка многу често одбраната го добива обвинителниот предлог со поканата за рочиште, честопати нема извршено увид во списите на предметот и не е во состојба да се произнесува за доказите.

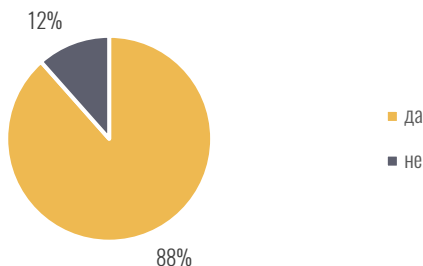
На рочиштата од редовната постапка набљудувачите евидентирале дека во девет случаи воведниот говор на јавниот обвинител бил сведен на читање на обвинителниот акт, иако тоа не е смислата на воведните говори. Во однос на вкупниот број набљудувани рочишта, треба да се укаже дека, сепак, станува збор за мал број на случаи кога јавниот обвинител го читал обвинителниот акт во воведен говор.

Дали воведниот говор се сведе на читање на обвинителниот акт?

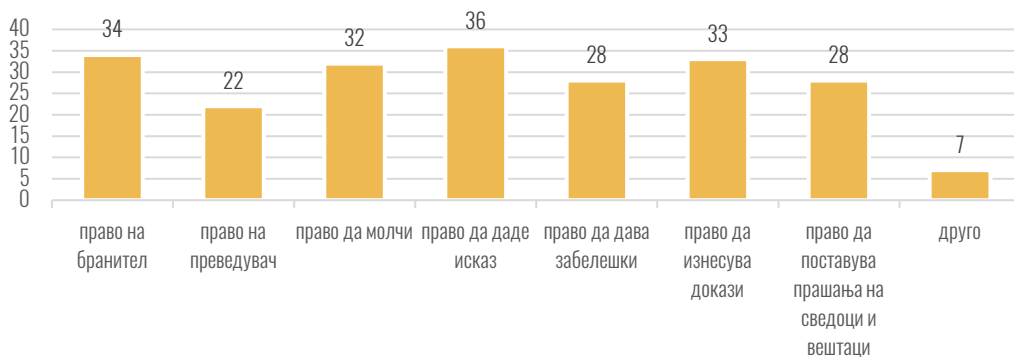
9. ПОУКА ЗА ПРАВА НА ОБВИНЕТИОТ НА ГЛАВНАТА РАСПРАВА

Согласно ЗКП, по воведниот говор на тужителот, претседателот на советот треба да се увери дека обвинетиот разбирал за што е обвинет, па потоа да премине на поучување за правата што ги има обвинетиот на главната расправа.

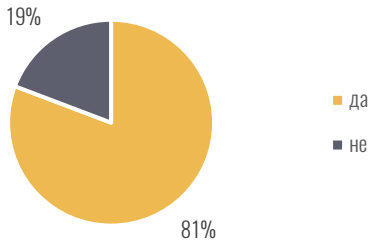
Дали обвинетиот беше прашан дали разбира за што е обвинет?

Од евидентираните одговори може да се заклучи дека во најголем број од случаите обвинетиот бил прашан дали разбира зашто е обвинет и само во еден случај судот не му појаснил на обвинетиот, на начин што е разбирлив за обвинетиот, за што се обвинува. Во однос на поуките што претседателот на советот е должен да му ги даде на обвинетиот, видот и бројот на поуките се претставени на следниот графикон:

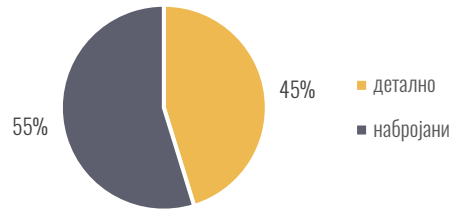

Поуки за правата.

Правата на обвинетиот му биле појаснети на разбирлив начин во најголем процент од евидентираните одговори во однос на ова прашање, односно во 42 случаи или 81%. Загрижува што во 10 случаи односно близу 1/5 од случаите тоа не било случај. Во овие случаи на обвинетиот не му биле појаснети правата на разбирлив начин, од што произлегува дека во тие случаи главната расправа продолжила иако останал впечатокот дека тој недоволно ги разбрал правата што може да ги користи во текот на главната расправа.

Дали правата му беа појаснети на за него разбирлив начин?

На кој начин беа појаснети правата?

Во евидентираните 42 случаи каде што правата биле појаснети прикажани се одговори во однос на начинот на појаснување на правата. Имено, правата биле детално објаснети во 19 случаи односно во 45%, додека во 23 случаи или 55% претседателот на советот само ги набројал правата што ги има обвинетиот во текот на главната расправа без да навегува во нивно подетално појаснување.

10. ПРИЗНАНИЕ НА ВИНА

По поуката за правата и појаснување на правата што ги има обвинетиот, претседателот на советот го повикува обвинетиот да се произнесе дали се чувствува за виновен или не во однос на кривичните дела содржани на обвинението. Согласно ЗКП по поуката за правата, самиот обвинет може доброволно да ја признае вината во однос на едно или повеќе кривични дела содржани во обвинението.

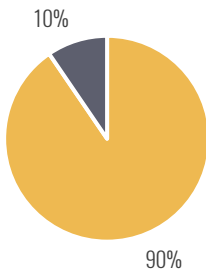
Во секој случај кога обвинетиот ќе даде признание, судот е должен да испита дали признание е доброволно, дали обвинетиот е свесен за правните последици од признавањето на вината, за последиците сврзани за имотно-правното побарување и со трошоците на кривичната постапка. Во зависност од оцената на наведените аспекти судот може да го прифати признание односно може да оцени дека тоа не е во контекст на другите докази и дека е даден од некои други мотиви, па доказната постапка да продолжи по редовен тек. Доколку судот оцени дека признание е основано и е во контекст на другите докази предложени од странките, доказната постапка се рационализира во смисла на фактот што не се изведуваат сите предложени докази од странките, туку само оние докази што се однесуваат на одлуката за санкцијата.

Набљудувачите забележале дека биле донесена 21 пресуда врз основа на признание на вина. Задача на набљудувачите беше да се забележат дали и на кој начин судот го проверил даденото признание.

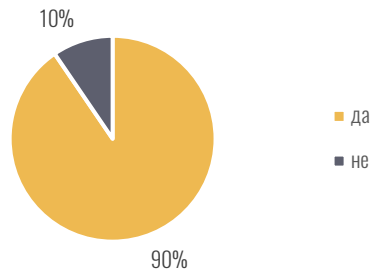
Во два случаи од евидентираните пресуди донесени врз основа на признание на вина, судот воопшто не поставувал прашања во однос на обележјата на кривичните дела со цел да се убеди дали обвинетиот е свесен за последиците од даденото признание. Набљудувачите констатирале дека во еден случај судијата како веќе да имал одлучено каква пресуда ќе донесе, па само формално на записник констатирал дека обвинетиот, кој немал адвокат, во скратената постапка, ја признал вината. Ваквото постапување на судијата произлегло од фактот што неплатената издршка за која се гонел обвинетиот тој ја имал платено по дознавањето дека против него е поведена постапка по обвинителен предлог од страна на јавниот обвинител. Обвинетиот бил поучен дека има право на бранител, но тој одлучил да признае без да го искористи правото на бранител.

Во вториот случај се водела главна расправа според одредбите за скратената постапка, која се одржала без присуство на јавен обвинител, а обвинетиот бил донесен од притвор заради друго дело. Обвинетиот бил прашан

само дали се чувствува виновен и дали знае за што е обвинет. По добиениот позитивен одговор од обвинетиот судијата им кажал на затворската полиција дека може обвинетиот да го вратат во казнено-поправната установа. Во овој случај зачудува што кога набљудувачот на крајот од рочиштето се обидел од судијата да добие образложение за донесената пресуда, судијата само кажал дека судењето завршило, без да има ниту трпение ниту волја да го сослуша набљудувачот и да му одговори на прашањата.

Дали судот ја провери доброволноста на признанието?

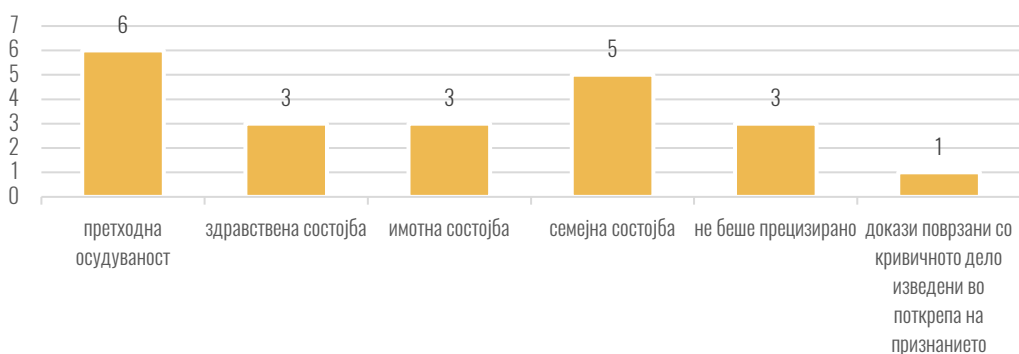

Дали беа поставени прашања за да се провери свесноста на обвинетиот за последиците од признанието?

Освен во двата претходно наведени случаи во сите други случаи кога била донесена пресуда врз основа на признание, судот со поставување на соодветни прашања ја проверил доброволноста на даденото признание, како и свесноста на обвинетиот за последиците од даденото признание. Ова води кон заклучок за правилна примена на ЗКП.

Во однос на изведените докази по прифатеното признание на вината, а кои се однесуваат на докази во однос на кривичната санкција зачудува што во половина од случаите воопшто не биле изведени докази, иако ЗКП упатува на потребата по прифатеното признание да се пристапи кон изведување на докази во однос на кривичната санкција.

Во 10-те случаи каде што биле изведени докази тие се однесувале на околности поврзани со кривичната санкција, што е очигледно од податоците претставени на следниов графикон:

Кои докази беа изведени по признанието на вина?

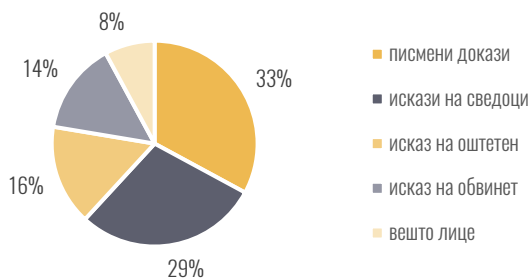
Од вкупно 21 пресуда донесена врз основа на признание, во 12 пресуди судот одлучил и за трошоците на постапката, имотно - правното побарување и донел одлука за одземање на предмети. Со оглед на фактот што

станува збор за осудителна пресуда, зачудува како во пет случаи судот воопшто не одлучил барем за трошоците на постапката, под претпоставка дека немало предјавено имотноправно побарување и дека немало основа за одземање на предмети.

Во однос на **мерката притвор**, којашто била определена пред даденото признание на вина, набљудувачите евидентирале дека само во еден случај притворот по даденото признание бил укинат.

11. ДОКАЗНА ПОСТАПКА

Текот на доказната постапка во набљудуваните кривични рочишта опфатила изведување повеќе видови докази. Нивното процентуално учество во вкупниот број на изведени докази се претставени на следниов графикон.

Кои докази се изведуваа?

11.1. Изведување на писмени докази

Најголем процент во рамките на изведените докази го заземаат писмените односно материјалните докази. Писмените докази се изведуваат на тој начин што се чита нивната содржина, освен ако странките не се договорат поинаку. Дел од писмените докази како записник од извршен увид, потврда за одземени и вратени предмети, книги, списи и сл., може само да се внесат во записникот за главната расправа ако се неповторливи во текот на главната расправа.

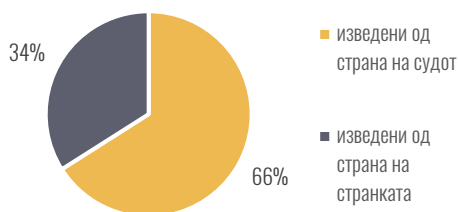
Од податоците претставени на графиконот подолу, се забележува дека во практиката писмените докази се изведуваат само со читање на насловот на доказот. Тоа може да го прави судијата или странката што го предложила доказот. Останува дилемата дали е ова вистинскиот начин за изведување на писмените докази, со оглед на фактот што доказите ги имаат странките и судот, но со читање само на нивниот наслов јавноста присутна во судницата не добива ниту елементарна претстава на која околност се однесува тој доказ, кој факт се докажува со изведување на доказот. Содржината, па дури и краток опис на релевантноста на изведениот писмен доказ не се изнесуваат во текот на главната расправа. Од вкупно 53 изведените писмени докази 66% или 35 докази биле изведени токму на овој начин. Само 15 писмени докази или 28% од сите писмени докази биле изведени со презентирање на нивната содржина. Занемарливо е низок бројот на писмените докази коишто само формално се внесени во записник.

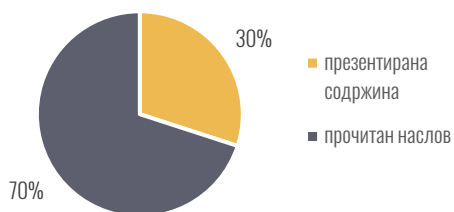
На кој начин беа изведени писмените докази?

Од сето наведено и претставено на графиконот произлегува дека во практиката е одомаќинета погрешна практика да се чита само насловот на доказот, што укажува на потреба за прецизирање на одредбата во ЗКП во однос на начинот на изведување на писмените докази.

Во однос на тоа кој ги изведувал доказите, набљудувачите констатирале дека во 2/3 од случаите односно во 66% тоа го правеле странките, а во 1/3 од случаите или во 34% насловот на писмените докази го соопштува судијата.

Кој ги изведуваше писмените докази?

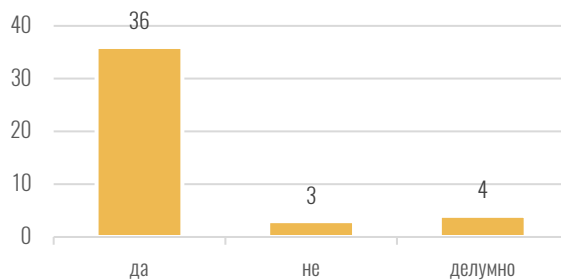
Начин на презентација на писмен доказ

Обратни се износите на процентуалното учество на предметите доколку се анализира дали е презентираан само насловот – 70% од сите докази, односно читање на содржината на доказите – во 30% од случаите.

11.2. Испитување на сведоци

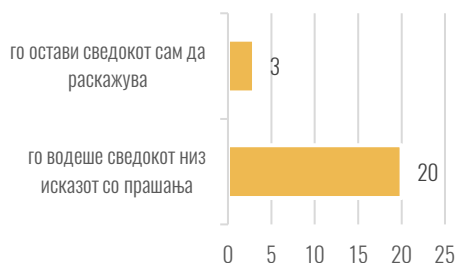
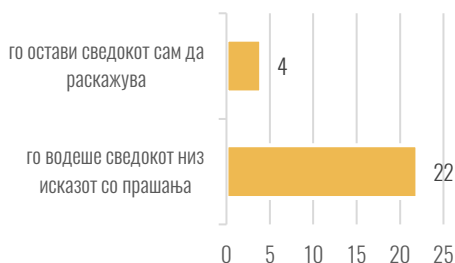
Согласно ЗКП, пред испитувањето на сведок, претседателот на советот ќе го опомене за должноста да му изнесе на судот сè што му е познато за предметот и ќе го предупреди дека лажното сведочење е кривично дело согласно Кривичниот законик. Иако постои можност сведокот да даде заклетва пред сведочењето, тоа во практиката не се случува.

На графиконот подолу е прикажано дека во најголем број на случаи сведоците биле поучени за своите права. Во седум случаи тоа не било случај, па сведокот пристапил кон одговарање на прашања без воопшто да ги знае своите права (во 3 случаи), односно само по делумна поука за правата (во 4 случаи).

Дали сведокот беше поучен за своите права?

Новиот концепт на кривичната постапка подразбира дека странките сами ги испитуваат сведоците што ги предложиле како доказни средства и го регулира начинот на испитување во смисла на директно, вкрстено и дополнително. Испитувањето подразбира поставување прашања на сведокот и на тој начин се презентираат сознанија за релевантните факти што се предмет на докажување.

Како беше спроведено директно испитување од ЈО?

Како беше спроведено директно испитување од бранителот?

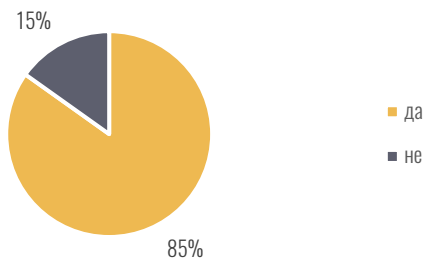
Од погорните два графикона може да се забележи дека во најголем број случаи јавниот обвинител и бранителот правилно постапувале и го воделе сведокот со поставување прашања, токму во контекст на смислата на испитувањето. Набљудувачите забележале дека во четири случаи кај јавниот обвинител односно три случаи кај бранителот, сведокот бил оставен самиот да каже што знае за настанот, без да му бидат поставувани прашања.

Техниката на изнесување на сознанијата на сведокот пред судот е различна – со или без активност на странката што го предложила, но мора да се укаже дека тоа не влијае врз доказната вредност на кажаното од страна на сведокот. Имено, сето тоа што го кажал сведокот судот понатаму ќе го цени од аспект на доказната вредност во контекст на другите докази. Сепак, смислата на испитувањето според ЗКП е тоа да се одвива преку поставување прашања и водење на сведокот низ сознанијата што ги има и со кои треба да го запознае судот. На овој начин секоја странка е во поголема можност да ги нагласи околностите што се важни за нејзината теорија на случајот.

Од набљудуваните случаи евидентно е дека спротивната странка ја користи процесната можност за вкрстено испитување на сведокот во најголем број од случаите. Ретки се случаи кога оваа можност не била користена, што секако зависи од тезата на гонење односно на одбрана и успешноста на самото директно испитување.

Одредбите од ЗКП се прилично ригидни кога станува збор за опфатот на вкрстеното испитување и го поврзуваат со содржината на директното испитување. Оттука, не зачудува фактот што во најголем број од случаите, претставени на графиконот подолу, вкрстеното испитување било ограничено на директното. Отстапување од

содржината на директното испитување судот може да ја дозволи во однос на околности што го дискредитираат сведокот и со тоа влијаат врз намалување на доказната вредност на дадените одговори од страна на сведокот.

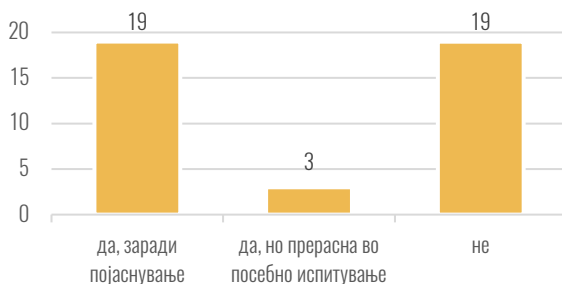

Дали вкрстеното испитување беше ограничено на директното?

Судот ја заснова одлуката врз основа на доказите изведени во текот на главната расправа. Сепак, отстапувањето од начелото на непосредност овозможува на главната расправа да се дозволи користење на изјави дадени во претходната постапка, но во исклучителни случаи.

Мал е бројот на случаи каде што се отстапило од непосредноста. Вистинско отстапување од непосредноста имало само во три случаи каде што користењето на изјавите дадени во претходната постапка се должело на различен исказ на главната расправа од страна на сведокот.

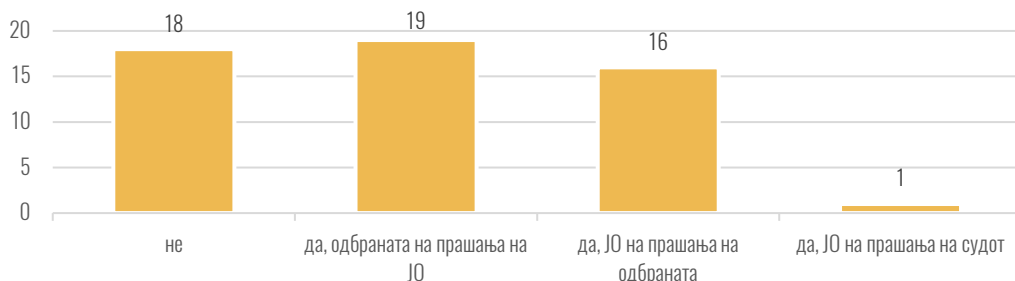
Судот нема доказна иницијатива и не може да предлага докази, но има право да им поставува прашања на сведоците односно вештаците предложени од странките тогаш кога ќе оцени дека е потребно заради определени појаснувања. Не смее да се изгуби од вид фактот дека судот е тој којшто ќе треба да ја напише пресудата. Од податоците на графиконот подолу, евидентно е дека е подеднаков бројот на случаи каде што биле поставени прашања за појаснување и каде што оваа можност судот воопшто не ја искористил. Само во три случаи судот излегол надвор од рамките на овластувањата, па наместо поставување на прашања, неговата интервенција прераснала во посебно испитување на сведокот односно на вештакот. Странките имаат теорија на случај и тие предлагаат докази и ги испитуваат според правилата на директно, вкрстено и дополнително испитување. Судот мора да внимава прашањата што ги поставува да се однесуваат на појаснување на определени веќе изнесени околности, зошто во спротивно може да ги загрози теориите на одбрана односно на гонење, а по неговата интервенција странките немаат процесни можности за испитување.

Дали судот го користи правото да поставува прашања на сведоците/вештаците?

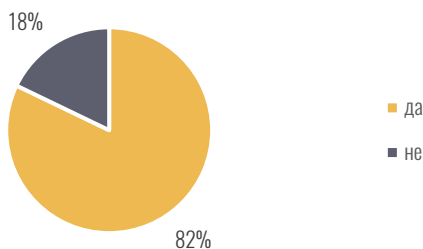
Во набљудуваните рочишта странките биле активни кога станува збор за приговарање на начинот како биле поставени прашањата. Мала е разликата помеѓу бројот на приговори од страна на одбраната во однос на прашањата на јавниот обвинител и обратно. Ова говори во прилог на фактот дека странките се навистина активни во текот на рочиштата и ги ползуваат процесните можности за истакнување приговори.

Занемарлив е единствениот евидентиран случај кога јавниот обвинител приговарал на прашање што го поставил судот, што веројатно спаѓа во претходно споменатите случаи кога судот наместо појаснување спровел испитување на сведокот односно на вештакот. Заклучоците од дискусиите во фокус групите исто така укажаа на различна практика како судовите ја применуваат процесната можност да поставуваат прашања и во кој опфат може и треба да поставуваат прашања.

Дали странките приговараа на начинот на кој се поставуваат прашања?

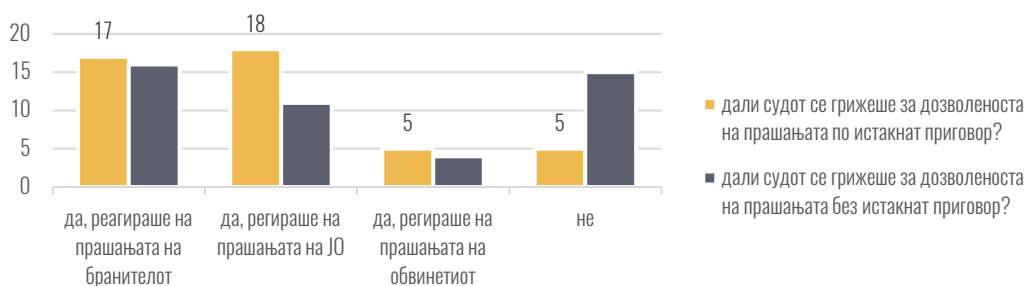
Правото на истакнување приговори води кон обврска на судот веднаш да се произнесе за истакнатиот приговор и да одлучи по него. Согласно правилата на судот во процесот на изведување на доказите, за приговорите изнесени усно на главната расправа во процесот на испитување на сведоците, вештаците и оштетениот, судијата одлучува веднаш со решение. Станува збор за процесно решение што се забележува во записникот од главната расправа и на коешто странките може да се жалат само со жалба на пресудата. Оттука, останува нејасно зошто во пет од набљудуваните рочишта судот не го регистрирал приговорот на записник ниту го внел донесеното решение. Ваквото постапување може да биде жалбен наод, но со ваквото постапување и отсуство на образложение на судот во однос на одлуката за истакнатиот приговор се оневозможува соодветна оценка на повисокиот суд за оправданоста на одлуката на судот во однос на приговорот.

Дали судот ги забележува на записник сите приговори?

Вакво неевидентирање на приговорите било забележано на три рочишта во ОС Охрид и на две рочишта во ОС Гостивар, а сите пет случаи се приговори што ги дала одбраната. На две рочишта набљудувачите добиле впечаток дека судијата немал вистинска контрола на она што се случувало во судницата во смисла на начинот на изведување на доказите, што треба да биде предмет на продлабочена анализа.

На графиконот подолу се претставени податоци во однос на грижата на судот за дозволеноста на прашањата кога имало и кога немало истакнат приговор. Овие податоци овозможуваат сознанија за начинот на имплементација на обврската на претседателот на советот, во текот на целата доказна постапка да се грижи за дозволеноста на прашањата, валидноста на одговорите, праведно испитување и оправданоста на приговорите.

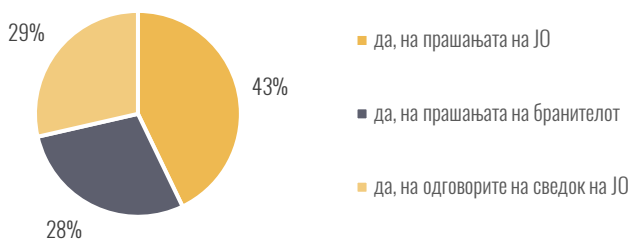
Грижата на судот за дозволеноста на прашањата.

Евидентно е дека во случаите каде што имало приговори од странките судот бил активен и реагирал и на прашања од јавниот обвинител, и на прашања од бранителот и на прашања од обвинетиот. Не е мал бројот на случаи кога судот воопшто не реагирал на дозволеноста на прашањата во случаи кога имало или немало приговор, бидејќи неговата обврска да внимава на дозволеноста е по службена должност.

Од друга страна позитивно е што во евидентираниите одговори судот во мал број случаи помагал на странките и бранителот во формулирање на прашањата односно во формулирање на приговори, а во најголем број случаи воопшто не презел вакви дејствија. По правило, судот не треба да им помага на странките и на бранителот ниту во формулирање на прашањата ниту во формулирање на приговорот, бидејќи тоа е во рамките на вештините и знаењата на странките, а не е обврска на судот.

Единствено кога ваквата активност може да биде прифатлива е ако судот му помогне на обвинетиот во скратена постапка што е без бранител во формулирање на прашањата односно на приговорите, во рамките на активности за помош на неука странка наспроти јавниот обвинител.

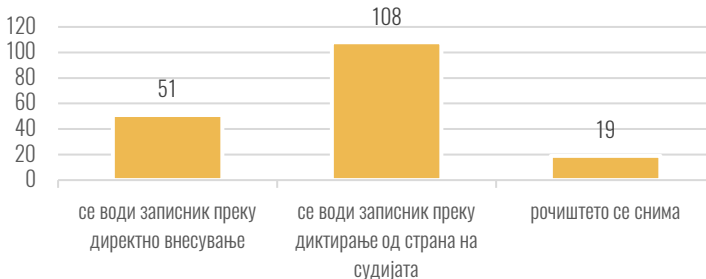
Интересни се податоците изнесени на следниот графикон во однос на коментирање на прашањата односно одговорите што ги поставувале странките односно бранителот. Мал е бројот на случаи каде што судијата ги коментирал поставените прашања од страна на јавниот обвинител, на бранителот односно дадените одговори од страна на сведокот на јавното обвинителство. Овие коментари биле давани во контекст на надлежностите на судот по службена должност да внимава на дозволеноста на поставените прашања и дадените одговори.

Дали судијата коментираше на прашањата или одговорите?

Одредбите на ЗКП во однос на регистрирање на текот на главната расправа не се применуваат во практиката. Иако е пропишано дека текот на главната расправа се снима тонски или визуелно-тонски, а кога не постојат технички услови за тонско или визуелно-тонско снимање на текот на главната расправа, претседателот на советот може да нареди за текот на главната расправа да се води стенографски записник, оваа одредба воопшто не се применува во практиката.

Од вкупно 178 рочишта, во 108 случаи или 60% од набљудуваните рочишта ниту се снимало ниту имало стенограмски белешки, туку судијата го диктирал записникот, а во 51 случај или 29% од набљудуваните рочишта во записникот директно се внесувала содржината на текот на расправата. Само во 19 случаи или 11% од набљудуваните рочишта, тие се снимале. Сите 19 рочишта што се снимале биле одржани во Основниот кривичен суд Скопје.

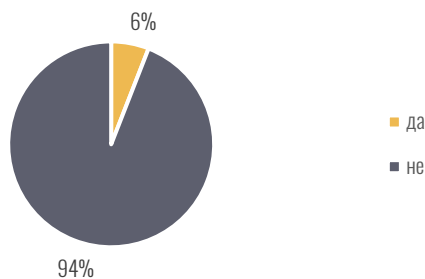
Како се регистрира текот на главната расправа?

12. ЕДНАКВОСТ И НЕПРИСТРАСНОСТ

Еднаквоста на оружјата и непристасниот однос на судот кон странките се аспекти поврзани со правото на правично судење и преку анализа на евидентираниите одговори на некои од прашањата може да се добие впечаток за степенот во кој постои еднаквост на странките и дали судот се однесува непристрасно кон обете странки.

Од одговорите евидентно е дека судот подеднакво се однесувал и странките биле еднакво третирани во однос на барањата за одлагање на рочиштата. Исклучок е само едно рочиште, каде што набљудувачите забележале дека судот не ги третира обете странки на еднаков начин во однос на барањето за одлагање на рочиштето.

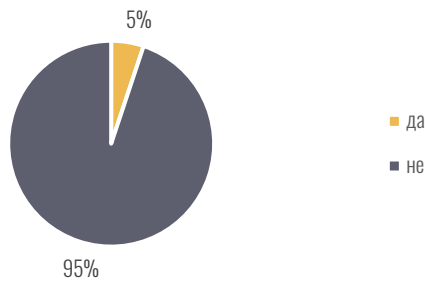
Во однос на однесувањето на судот, набљудувачите оцениле дека тој во 94% од случаите немал претходно оформено мислење во однос на правно релевантните факти, а само во 8 случаи впечатокот кај набљудувачите бил дека судот имал оформено мислење во однос на доказите и решавачките факти.

Дали изгледаше дека судијата/советот веќе имаат оформено мислење?

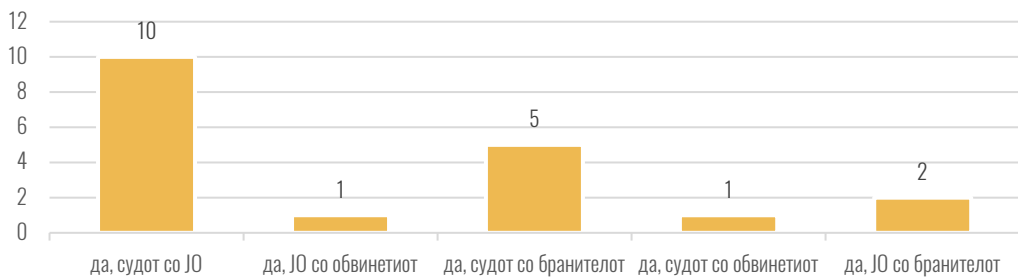
Иако во значително мал број случаи, но сепак набљудувачите оцениле дека судот се однесувал на начин со што ги заплашувал странките во однос на крајниот исход од постапувањето.

На следниот графикон коинцидира бројот на случаи каде што набљудувачите оцениле дека судијата бил пристрасен кон една од странките и случаи каде што набљудувачите оцениле дека била повредена презумпцијата на невиност. Во сите овие случаи правото на правично постапување било сериозно загрозувано и повредено.

Дали е прекршена пресумпцијата на невиност?

Во текот на набљудување на рочиштата евидентирани се несоодветни случаи на комуникација помеѓу судот, странките и бранителот во смисла на меѓусебна (*ex-parte*) комуникација на којашто не била присутна другата странка. Практиката на блискост на судот со јавниот обвинител е евидентна од презентираниите податоци на следниот графикон, а веднаш потоа е таквата комуникација помеѓу судот и бранителот. Незначителни се случаите на *ex-parte* комуникација помеѓу јавниот обвинител и судот со обвинетиот, односно на јавниот обвинител со бранителот.

Дали имаше несоодветна *ex-parte* комуникација?

13. ПРАВО НА ОДБРАНА

Аспектите на одбраната во повеќе од претходните поднаслови беа споменати во контекст на процесните можности што одбраната ги има и може да ги користи во текот на постапката. Целта на презентираниите податоци на следните два графикона е да се добие претстава за околностите на коишто реагира одбраната, што во дел е директно поврзано со еднаквоста на оружјата и исполнување на процесните можности за активно следење и учество на обвинетиот во текот на постапката.

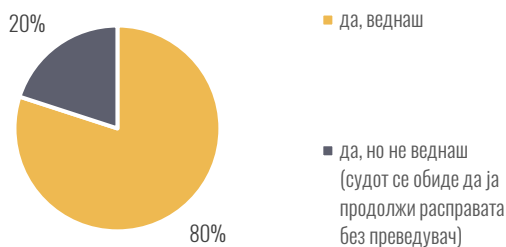
Нотирано е дека во пет случаи од страна на јавното обвинителство не била почитувана обврската за запознавање на одбраната со сите прибрани докази во текот на претходната постапка, без оглед дали се во корист или на штета на обвинетиот.

Одбраната во некои од горенаведените случаи немала пристап до сите докази прибрани од јавниот обвинител пред одржување на рочиштето. Ова се должи на фактот што обвинителството во практиката секогаш кога се применува скратена постапка смета дека нема обврска да ја запознае одбраната со правата што ги има по член 302 од ЗКП во однос на откривањето на доказите. Оттука, во практиката дури на првото рочиште на главната расправа одбраната има можност да побара од судот увид во прибавените докази. Практиката на судот е да го прифати ваквото барање на одбраната и првото рочиште од главна расправа што се води според правилата на

скратената постапка во најголем број случаи се одлага на барање на одбраната за да има доволно време и можности да ја подготви одбраната за натамошниот тек на главната расправа.

Според ЗКП, обвинетиот, оштетениот, приватниот тужител, сведоците и другите учесници во постапката кои зборуваат службен јазик различен од македонскиот имаат право во постапката да го употребуваат својот јазик и писмо, а оние странки, сведоци и учесници во постапката кои не го разбираат или не го зборуваат јазикот на кој се води постапката пред судот имаат право на бесплатна помош на преведувач, односно толкувач. Органот што ја води постапката е должен да го поучи лицето за правото на преведувач, односно толкувач, а поуката се внесува во записникот.

На следниот графикон се претставени случаите кога биле набљудувани рочишта каде што обвинетиот не го зборувал или не го разбирал јазикот на кој се води постапката и барал да му се обезбеди преведувач. Во четири случаи на ова негово барање било постапено веднаш, а во еден случај и покрај барањето на обвинетиот судот првин се обидел да ја продолжи расправата без преведувач, па откако констатирал дека обвинетиот не може да ја следи и да учествува на расправата, пристапил кон повикување на преведувач.

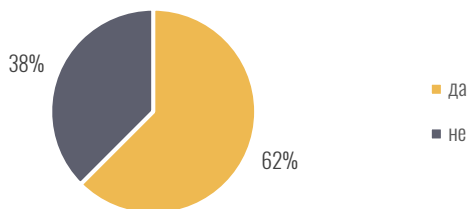

Доколку обвинетиот имаше потреба од преведувач, дали истиот беше доделен веднаш?

14. ПРЕСУДА

По преземање на сите дејствија и завршување на главната расправа, судот пристапува кон објавување на пресудата, потоа нејзина изработка во писмена форма и доставување до странките, бранителот, оштетениот и други физички и правни лица за кои судот ќе оцени дека треба да им ја достави пресудата. Согласно ЗКП, пресудата се изрекува и јавно се објавува во името на граѓаните на Република Северна Македонија.

Сепак, од вкупно 32 пресуди што биле изречени во случаите каде што присуствуваа набљудувачите, 20 пресуди или 62% од изречените пресуди биле јавно објавени, а во 12 случаи или во 38% од донесените пресуди, тие не биле јавно објавени.

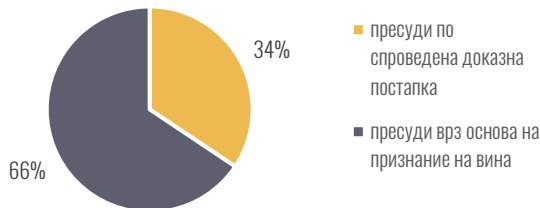

Дали пресудата беше јавно објавена?

Ако се анализира според основен суд каде пресудите јавно се објавуваат, а каде тоа не е случај, од податоците претставени на следниов графикон може да се забележи дека проблем со отсуство на јавно објавување на пресудите се забележува во Куманово, Велес, Охрид и Штип.

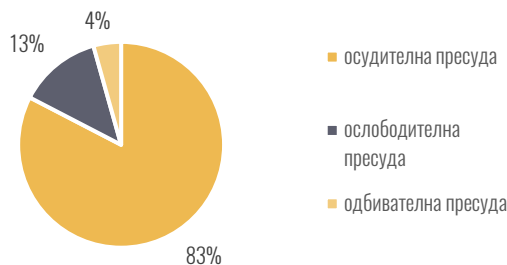
Во однос на аспектите поврзани со признанието на вина и донесувањето на пресуди врз основа на признание на вина беше елаборирано во рамките на анализата на податоците што се однесуваат на доказната постапка.

На следниов графикон е претставен соодносот помеѓу пресуди донесени по основ на признание на вина наспроти пресуди донесени по спроведена доказна постапка. Евидентно е дека скоро двојно е поголем процентот на пресуди донесени врз основа на признание на вина во однос на оние донесени по спроведување на доказната постапка.

Застапеност на пресуди врз основа на признание на вина.

Општиот впечаток дека во судската практика доминираат осудителните пресуди се потврдува со податоците претставени на следниот графикон. Имено, најголем дел од пресудите се осудителни, само три се ослободителни, а една е одбивателна. Основни судови каде што се донесени ослободителните пресуди се Скопје, Тетово и Кавадарци, а одбивателната е донесена во Скопје.

Вид на пресуда што ја донел судот

Со изречените осудителни пресуди, судот речиси рамномерно изрекол казна затвор и алтернативна мерка. Во набљудуваните случаи кај алтернативните мерки доминира изречената условна осуда, а кај изречените казни доминира казната затвор.

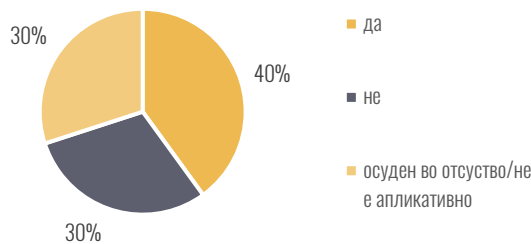
Со изрекување на пресуда судот може да изрече и мерка конфискација на имот согласно одредбите на Кривичниот законик. Од податоците достапни на графиконот подолу евидентно е дека мерката конфискација на имот ретко се изрекува од страна на судот. Во пет случаи иако било утврдено дека обвинетиот се стекнал со имотна корист што произлегла од кривично дело, судот воопшто не определил конфискување на приносот од криминалните активности на обвинетиот.

Само во два од набљудуваните случаи била изречена мерка конфискација која што гласела на паричен износ, т.н. вредносна конфискација, при што обвинетиот бил задолжен определениот износ да го врати во рокот определен со пресудата.

Дали беше изречена конфискација на имот?

Согласно ЗКП, по објавувањето на пресудата, претседателот на советот е должен да ги поучи странките за правото на жалба, како и за правото на одговор на жалбата. Од презентираниите податоци во графиконот подолу евидентно е дека поуката во однос на правото на жалба и одговор на жалба воопшто не била дадена во шест случаи, што е пропуст на судот доколку странките биле присутни во судницата.

Дали судот даде поука за право на жалба?

Овластениот тужител и оштетениот можат да се одречат од правото на жалба од моментот на објавувањето на пресудата па до истекот на рокот за изјава на жалба. Одрекнувањето не може да се отповика. Обвинетиот не може да се одрече од правото на жалба само ако е осуден на ефективна казна затвор. Во набљудуваните случаи, странките само во два случаи се одрекле од правото на жалба, и тоа во случаите кога била изречена парична казна или алтернативна мерка.

Одрекнувањето од правото на жалба се нотира на записникот за главната расправа и во овие случаи судот не е должен да ја изработува пресудата во писмена форма и да ја доставува до странките, па таа станува правосилна и извршна со денот на објавувањето на пресудата.

1. Вид на постапка

- Вкупниот број од 271 набљудувано рочиште во кривични предмети во 12 судови со проширена надлежност е респектибилен број на рочишта и претставува солидна и соодветна географска опфатеност, што дозволуваат изведување аргументирани заклучоци и препораки
- Фактот што близу 70% од набљудуваните рочишта се воделе според правилата на скратената постапка зборува во прилог на фактот дека предмет на посебна анализа треба да бидат правата и процесните можности што ги има обвинетиот односно одбраната во скратената постапка, иако таа многупати неоправдано се перцепира како помалку важна одошто е случајот со редовната постапка.

2. Јавност и транспарентност

- Јавноста и транспарентноста биле повредени во 40% од мониторираните рочишта, бидејќи времето и местото на одржување на судењето не биле јавно објавени во судот
- Секој суд е должен на видно место да ги објавува времето и местото на одржување на судењата со цел да се овозможи на јавноста навремено запознавање со овие факти и присуство на судењата за коишто постои интерес, освен ако не постојат основи за исклучување на јавноста
- Во некои судови воопшто нема практика за нотирање на записник дека во судницата е присутна јавноста, набљудувачи, стручна јавност
- Оправдано е јавноста да биде исклучена ако постои основ пропишан во ЗКП, но во секој случај мора да биде донесено решение со образложени причини за исклучување на јавност
- Погрешно постапува судот кога ја исклучува јавноста без да ги образложи причините
- Нема повреда на ЗКП кога било овозможено присуство на стручна јавност во случај кога постоел основ за исклучување на јавноста

3. Услови за одржување главна расправа

- Недозволливо е честото одлагање на рочиштата поради отсуство на јавниот обвинител и неопходно е да се направи анализа на причините што довеле до ваква состојба (недоволен број јавни обвинители или лош менаџмент на ресурсите)
- Посебен системски проблем е неспроведување на обвинет од притворско одделение на казнена установа поради недостиг на возила. Ваквиот проблем придонесува за подолго траење на притворите и неможност притворските постапки да бидат итно спроведени
- Проблемот со доставата е очигледен и сеуште претставува системски проблем, па оттука голем е бројот на неуредно повикани
- Не смее да се дозволи одржување главна расправа без присуство на јавниот обвинител во ниту еден случај, без оглед на видот на постапката што се води
- Зачудува големиот број на неоправдани отсуства
- Судот мора да ги користи процесните можности од ЗКП во случај кога обвинетиот очигледно одбегнува да се јави на покана за одржување главна расправа
- Не се воочени неконзистентности при причините што биле основ за одлуките за прекин на главната расправа

4. Мерки за обезбедување присуство

- Се забележува најчесто користење на мерките на претпазливост од кои најчеста е обврската на обвинетиот да се јавува повремено на определено службено лице или кај надлежен државен орган
- Во практиката е потребно почесто да се комбинираат достапните мерки за обезбедување присуство со цел да се одбегне изрекувањето на мерката притвор

5. Право на бранител

- Правото на бранител се користи во практиката и тоа најчесто бранител што обвинетиот самиот го избира
- Од сите анализирани рочишта, само во 18 случаи обвинетиот немал бранител, а мал е процентот и на случаи каде што бил ангажиран бранител по службена должност
- Бранителите по службена должност мора да обезбедуваат ефективна одбрана, а не да учествуваат во постапката само рго форма, што не било случај во некои од набљудуваните рочишта

6. Судење во отсуство и без присуство на обвинетиот

- Сосема е оправдано што судењето во отсуство и без присуство на обвинетиот ретко се користат во практиката

7. Почеток на главната расправа во скратена и редовна постапка

- Во воведните говори во поголем број случаи јавниот обвинител е тој што презентира докази што планира да ги изведе во текот на главната расправа.
- Претходната осудуваност не се изнесува во воведните говори, туку во скратена постапка кога се чита обвинителниот предлог. Потребно е да се измени ЗКП и оваа околност да не биде елемент на личните податоци на обвинетиот.

8. Поука за права на обвинетиот на главната расправа

- Погрешно е кога во практиката судот не се потрудил да го праша обвинетиот дали разбрал за што е обвинет, ниту се потрудил на разбирлив начин да му појасни за што се обвинува обвинетиот кој се изјаснил дека не го разбрал обвинението
- Поуките за правата мора да бидат образложени. Не е доволно правата само да се прочитаат, без да се појасни што подразбира секое од правата што ги има обвинетиот

9. Признание на вина

- Потребно е во практиката судот секогаш да го проверува даденото признание
- Проверката на признанието мора без исклучок да се врши во случаите каде што обвинетиот нема бранител на главната расправа
- Неопходно е пресудата врз основа на признание да ги содржи сите елементи на осудителна пресуда и во неа судот да одлучи и за трошоците на постапката

10. Доказна постапка

- Постои невоедначена практика во изведување на писмените (материјални) докази
- Само во 1/3 од набљудуваните рочишта се применувала законската обврска за читање на содржината на писмениот доказ, а во најголем број случаи овие докази се изведуваат само со читање на насловот на доказот
- Не смее да се пристапи кон испитување на сведок без тој претходно од страна на судот да биде поучен за неговите права
- Недоволно е ако на сведокот само му се наведат називите на правата што ги има, без подетално да му се објасни што е нивната суштина и опфат
- Наведување на називите или членовите од ЗКП каде што се содржани правата не може да се смета дека претставува поука за правата на сведокот
- Испитување на сведокот подразбира поставување на прашања, а не оставање на сведокот сам да раскажува што знае за случајот. Иако навидум станува збор за техника како се испитува сведокот, со цел да се добие максимумот од испитувањето на сведокот, важно е сведокот да биде подготвен и да се води со прашања од странката што го предложила со цел нагласување на околностите поврзани со релевантните факти за странката што го предложила сведокот. Техниката, сама по себе, нема никакво влијание врз доказната вредност на кажаното
- Судот при поставување прашања на сведоци или вештаци не треба да излегува надвор од она што го навеле странките во директното односно вкрстеното испитување и не треба со своите прашања да наведува на околности што претходно не биле споменати, бидејќи по судот странките веќе немаат можност да поставуваат прашања
- Во секој случај кога некоја странка ќе истакне приговор, судот е должен да одлучи со образложено процесно решение. Не е доволно да се одлучи по приговор без тоа да се наведе во записникот и без да се наведат причините за одлуката што ја донел судот
- Судот е должен да реагира на дозволеноста на прашањата и по службена должност, односно ирелевантно е дали имало или не истакнат приговор
- Позитивна е практиката судот да не им помага на странките во поставувањето на прашањата, освен кога станува збор за обвинетиот кој нема бранител и едноставно не знае како правилно да го постави прашањето
- Недозволливо е судот да им помага на јавниот обвинител и на бранителот во формулирање на прашањата
- Текот на главната расправа мора да се регистрира согласно одредбите на ЗКП во судовите каде што постои техничка можност
- И судовите каде што има техничка можност за тонско или визуелно-тонско снимање на рочиштата, не ја користат техниката

11. Еднаквост и непристрасност

- Во практиката судот со еднакво внимание пристапува кон барањата за одлагање истакнати од странките
- Недозволливо е судот да ги заплашува странките со крајниот исход на постапката
- Правичното постапување подразбира постапување каде што судот нема да манифестира пристрасност кон било која странка
- Во текот на постапувањето судот мора да постапува на начин со кој се почитува презумпцијата на невиност на обвинетиот

- Блискиот однос на судот и јавниот обвинител бил очигледен во најголем број од случаите
- Иако во помал број случаи, забележана е несоодветна ex-parte комуникација помеѓу јавниот обвинител и бранителот

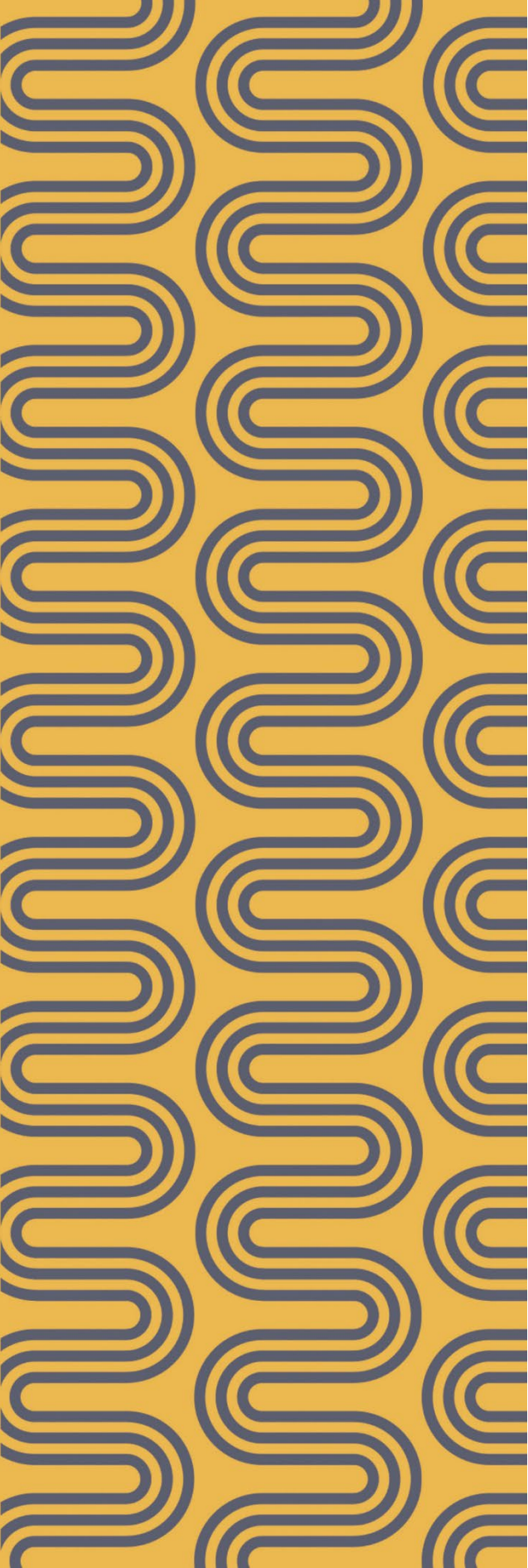
12. Право на одбрана

- Правото на одбрана еклатантно се крши кога јавниот обвинител не ѝ овозможува на одбраната увид во сите докази кои биле прибавени во текот на истражната постапка или во преземените дејствија пред да се поднесе обвинителниот предлог
- Односот на државните органи кон одбраната традиционално е со голема доза на непочитување на барањата на одбраната, не доставување одговор, документи и писмена што одбраната ги бара за целите на судската постапка. Во сите овие случаи постои основ за поднесување кривична пријава за Попречување на правдата, како посебно кривично дело кое предвидува санкционирање на службено или одговорно лице што ќе одбие или неосновано ќе одлага барање на адвокат за прибирање или доставување писмена, документи или предмети со што се спречува или отежнува докажувањето во текот на судската постапка
- Потребно е доследно почитување на правото на преведувач и толкувач на обвинетиот согласно одредбите на ЗКП, бидејќи ова право овозможува обвинетиот активно да го следи судењето и да учествува во него

13. Пресуда

- Јавното објавување на пресудите е аспект од правичното постапување и не смее да се дозволи да има случај каде што пресудите нема да бидат јавно објавени. Тие се објавуваат во име на граѓаните на Република Северна Македонија и граѓаните имаат право да ја слушнат пресудата, а судот обврска да им го овозможи ова право
- Судовите каде што е практика пресудите да не се објавуваат јавно, мора да пристапат кон итна промена на ваквата практика
- Најголем број од набљудуваните рочишта се воделе според правилата на скратената постапка, од што произлегува дека многу често во текот на скратената постапка обвинетиот признава вина и се донесува пресуда врз основа на признание
- Доминира донесувањето осудителни пресуди што секогаш поттикнува размислување дали навистина е јавното обвинителство толку подготвено во сите овие случаи или постои резерва кај судот дека ако биде донесена ослободителна пресуда, таа секако ќе биде укината од страна на апелациониот суд
- Претходното тврдење може да најде своја поткрепа во фактот што во половина од осудителните пресуди била изречена алтернативна мерка и тоа условна осуда
- Недоволно се изрекува мерката конфискација на имот, а и во случаите каде што се изрекува станува збор за т.н. вредносна конфискација којашто во практиката најтешко се извршува, па мерката во поголем број случаи останува само како номинално изречена, без конкретен ефект
- Судот секогаш треба да ги поучи странките дека имаат право да се одречат од правото на жалба, ако е тоа дозволено согласно одредбите на ЗКП односно во зависност од изречената казна
- Одредувањето од правото на жалба се користи многу ретко од страна на обвинетиот.

**DATA ANALYSIS OF
TRIAL MONITORING OF CRIMINAL CASES
IN 2022**

Skopje, 2022

Publisher:

Coalition of citizens' associations "All for Fair Trials" - Skopje

For the publisher:

Darko Avramovski - executive director of the Coalition "All for Fair Trials"

Editor:

Darko Avramovski

Author:

Gordana Lazhetikj, Phd.

Design and printing:

Grafohartija

Circulation:

100

CIP - Cataloging in Publication

National and University Library "St. Kliment Ohridski", Skopje

343.1:347.96/.99:005.584.1(497.7)"2022"(047.31)

LAZETIKJ, Gordana

Data analysis of trial monitoring of criminal cases in 2022 / [author Gordana Lazetikj]. - Skopje: Coalition of citizens' associations "All for Fair Trials", 2022. - 29 : 29 p.

: illustration : 21 cm

Cover page of the printed text: Data analysis of trial monitoring of criminal cases in 2022 / Gordana Lazhetikj. - Both texts printed in opposite directions. - Text in Macedonian and English language

ISBN 978-608-4552-56-7

1. Lazhetikj, Gordana [author]

a) Criminal proceeding - Judiciary practice -- Monitoring - Macedonia -- 2022 - Research

COBISS.MK-ID 58999045

This publication was produced with financial support from the European Union. The content of the publication is the sole responsibility of the Coalition All for Fair Trials and does not necessarily reflect the views of the European Union.

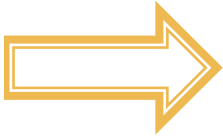
The project is funded
by the European Union

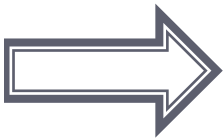
CONTENT

GENERAL INFORMATION	1
METHODOLOGICAL APPROACH	2
RESULTS OF THE MONITORING OF CRIMINAL CASES	3
1. TYPE OF PROCEDURE	3
2. PUBLICITY AND TRANSPARENCY	3
3. PUBLIC EXCLUSION	5
4. CONDITIONS FOR HOLDING MAIN HEARING	6
5. MEASURES TO ENSURE PRESENCE	8
6. RIGHT TO A DEFENCE COUNSEL	9
7. TRIAL IN ABSENCE AND WITHOUT PRESENCE OF THE DEFENDANT	10
8. BEGINNING OF THE MAIN HEARING IN SUMMARY AND REGULAR PROCEDURE	10
9. ADVICE ON THE DEFENDANT'S RIGHTS AT THE TRIAL	12
10. GUILTY PLEA	13
11. EVIDENTIARY PROCEDURE	15
11.1. Presenting written/material evidence	15
11.2. Examination of witnesses	16
12. EQUALITY AND IMPARTIALITY	21
13. RIGHT TO DEFENSE	22
14. VERDICT	23
CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS	26
1. Type of procedure	26
2. Publicity and transparency	26
3. Conditions for holding the main hearing	26
4. Measures to ensure the presence	27
5. Right to a defence counsel	27
6. Trial in absence and without presence of the defendant	27
7. Beginning of the main hearing in summary and regular procedure	27
8. Advice on the defendant's rights at the trial	27
9. Guilty plea	27
10. Evidentiary procedure	28
11. Equality and impartiality	28
12. Right to defence	29
13. Verdict	29

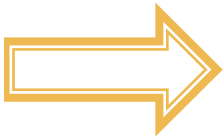
GENERAL INFORMATION

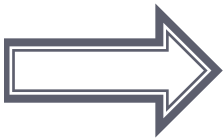
The monitoring of court proceedings was carried out in the period from February to October 2022.

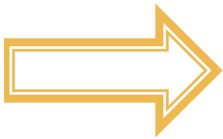
560 hearings in criminal and civil court proceedings were monitored.

A total of 20 professional trial monitors were involved in the monitoring process.

The hearings were monitored on the territory of all four appellate areas.

Hearings were monitored in 12 basic courts with extended jurisdiction in Skopje, Bitola, Veles, Gostivar, Kavadarci, Kumanovo, Ohrid, Prilep, Strumica, Tetovo, Gostivar and Shtip.

METHODOLOGICAL APPROACH

The first step in the monitoring methodology was the selection of trial monitors. In doing so, the experience and willingness to follow the hearings in the planned period were taken into account. After the selection process, a total of 20 professional trial monitors were part of the team involved in the monitoring.

The expert team that implemented the project, first developed an updated questionnaire for monitoring criminal cases, which is attached to this report. The questionnaire was prepared based on the Law on Criminal Procedure (Official Gazette of the Republic of Macedonia, no. 150/10, 100/12, 142/16 and 198/18).

The update addressed a previously perceived need to clarify some questions, as well as reformulate the offered questions or answers.

The monitoring of court hearings in a methodological sense was organized in such a way that each trial monitor had the obligation to follow the hearing with physical presence and then fill out a pre-prepared questionnaire.

Before starting the monitoring, a training session was conducted with the trial monitors in order to familiarize them with the questionnaire, standardize the way of noting and discuss all the dilemmas that arose among the trial monitors regarding the way of answering certain questions.

The trial monitors, present in the courtroom, had the capacity of public that was present to follow the hearing, objectively and impartially, and were also bound by the principle of confidentiality.

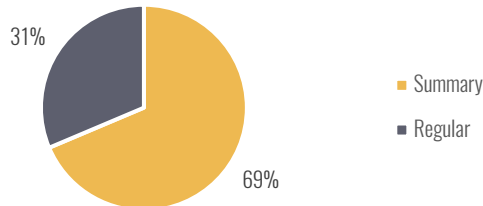
Considering the monitoring period, which was nine months, the cases were randomly selected and followed throughout the monitoring period.

After filling in the structured questionnaires by the trial monitors, the entered answers were processed by a computer program for data base processing, in order to avoid any personal influence or possible error in the analysis of the answers.

RESULTS OF THE MONITORING OF CRIMINAL CASES

1. TYPE OF PROCEDURE

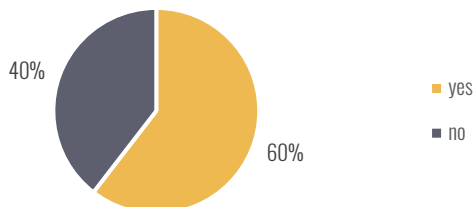
The monitoring took place in basic courts with extended jurisdiction, and from the data obtained in the questionnaires, it is interesting to note that out of a total of 271 hearings, which represents 2/3 of all monitored hearings or 69%, were hearings that were conducted according to the rules of the summary procedure, and only 1/3 or 31% were hearings conducted according to the rules of the regular procedure.

What type of procedure is followed?

2. PUBLICITY AND TRANSPARENCY

Publicity of trials is a constitutionally guaranteed principle and one of the basic principles on which the criminal procedure is based, bearing in mind the guarantees for fair treatment contained in Article 6 of the European Convention on Human Rights, regarding the right to a public trial. The publicity is inextricably related to transparency. The date, time and place of the hearing should be available to the public in order for it to be able to follow the trial and these information should be regularly published and updated on the court portal and on a screen in the court itself. From the responses received from the trial monitors, it can be noted that the time and place of the trial were not always publicly announced in the court.

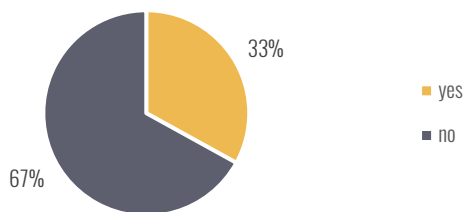

Was information about the time and place of the trial made public in the court?

It is evident from the graph that for 40% of the hearings that were monitored, the time and place of their holding was not previously announced in a place in the court where the public could be informed. As a rule, this should be enabled through a display placed in a prominent place at the very entrance to the court, in front of the courtrooms, with the aim of greater transparency.

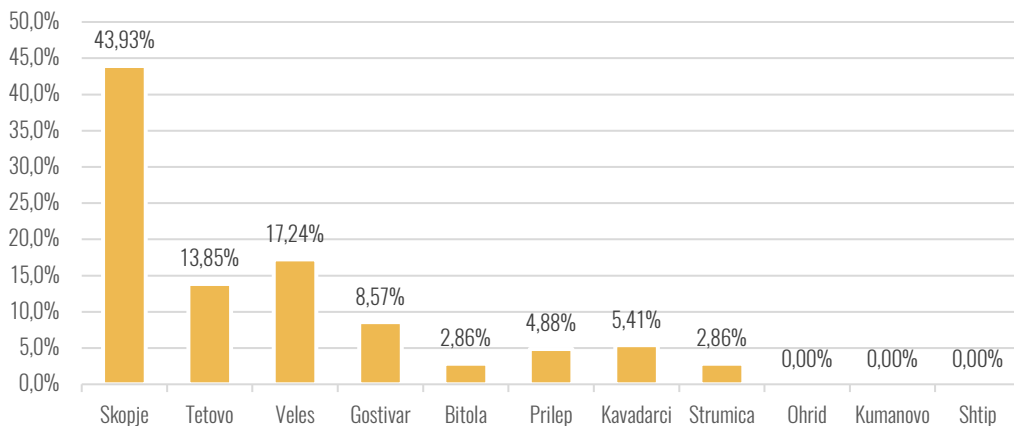
The presence of the public in the courtroom has a positive impact and enables insight and monitoring of the work of the court, demystification of the actions taken in the courtroom, allow a better perception of the attitude of the court towards the parties and vice versa, etc., which especially affects the perception and trust of the public in the judiciary.

Several questions from the questionnaire referred to the attitude of the court to the public, and in that sense also to the trial monitors as part of the public in the courtroom. The information presented in the graph below is interesting for analysis in terms of whether the court noted on the minutes which representatives of the public are present in the courtroom.

Were representatives of the public noted on the minutes as present?

If these percentages are presented through the practice in the courts where the monitoring was carried out, it can be noted that the largest number of notations of the presence of the public were in Skopje, and in Ohrid, Kumanovo and Shtip the presence of the public was not noted in any case. If we take into account the percentage of hearings where the public was noted by the court in relation to the total number of hearings followed before a specific court, the situation is as follows:

Hearings where the public was noted on the minutes as a percentage of the total number of court hearings monitored.

The graph shows that according to the percentage participation, the order of the courts is: Skopje, Veles, Tetovo, Gostivar, Kavadarci, Prilep, Bitola and Strumica

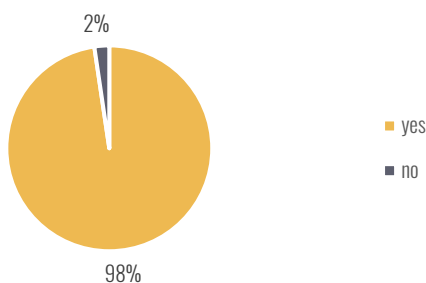
3. PUBLIC EXCLUSION

Pursuant to Article 354 of the Law on Criminal Procedure, at any moment, from the beginning of the session until the end of the main hearing, ex-officio, or upon a motion by the parties or the injured party, the Trial Chamber may exclude the public from a part of the main hearing or during the entire main hearing, if that is necessary in order to:

- protect a state, military, official or an important business secret,
- preserve public order,
- protect the privacy of the defendant, witness or injured party,
- protect the safety of the witness or the victim and/or to protect the interests of a juvenile person.

If the public was excluded during the main hearing contrary to the provisions of the Law on Criminal Procedure, this represents an absolute essential violation of the provisions of the criminal procedure, due to which the verdict is annulled.

Considering that most of the hearings were conducted within the framework of the summary procedure, the fact that public hearings predominate, i.e., hearings that were conducted in the presence of the public, is not surprising. Out of a total of 257 noted answers, in only 6 cases, which is a small percentage compared to the positive answers, the trials were held without the presence of the public. It should be emphasized that in 47 questionnaires, no answer was noted in regard to this question.

Was the trial public?

Following the noted answers in the questionnaire regarding the six cases when the public was excluded, the trial monitors concluded that in four cases a decision was made, and in two cases the public was excluded without a decision being made.

The Law on Criminal Procedure, in addition to stipulating the grounds that may lead to the exclusion of the public, explicitly prescribes an obligation for the Trial Chamber to rule on the exclusion of the public with a decision, which has to be elaborated and publicly pronounced.

If this was not done in the noted two cases, the court made a procedural error that has two implications:

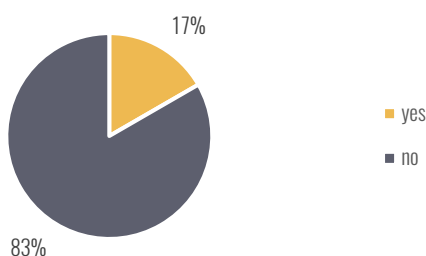
- the basis for excluding the public is not known;
- the parties have the right to an appeal against the procedural decision to exclude the public, challenging the grounds for which the public was excluded, that is, the justification and reasonableness of the reasons for excluding the public that the Trial Chamber stated in the adopted procedural decision.

In accordance with the prescribed legal bases, in the monitored cases the public was excluded only on the basis of "protection of the interests of a juvenile person", a basis that derives from the international documents that our country

has ratified, which refer to the protection of children and the prevention of secondary victimization during the criminal procedure, especially when it comes to child victims.

According to the Law on Criminal Procedure, the public includes several categories of persons, so in addition to the general public, persons who represent the professional public are also included. It is within the competence of the Trial Chamber to decide whether to allow the attendance of certain officials, scientific and public workers, who belong to the so-called professional public.

In the monitored 6 cases where the public was excluded, and where there was an explanation by the court for the reasons for excluding the public, only in one case was the presence of the professional public allowed. If we start from the fact that in all cases where the public was excluded, it was a question of protecting the interests of a child, the data presented in this way speak in favour of the fact that there is no fully harmonized practice for allowing the participation of the professional public in the presence of the same basis for excluding the public.

Was the presence of the professional public allowed?

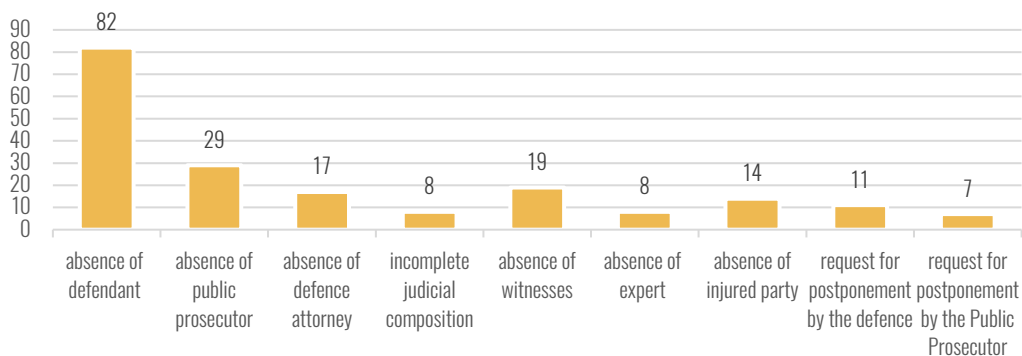
At the two hearings where the public was excluded without stating and explaining the reason, the representatives of the public did not have the opportunity to attend at all.

4. CONDITIONS FOR HOLDING MAIN HEARING

Within the framework of existing conditions for trial, the trial monitors had to note whether there were conditions for holding the main hearing. The Law on Criminal Procedure prescribes an obligation for the president Judge of the Trial Chamber as soon as he/she opens the session to announce the subject of the main hearing and the composition of the Trial Chamber, and immediately after that to determine whether all the invited persons have come, and if they have not come, to check whether the invitations have been delivered to them and whether they have justified their absence.

Regarding the reasons for postponement, from the answers noted by the trial monitors it can be stated that most of the postponed hearings are due to the absence of the defendant. The absence of the defendant was recorded in 82 cases, which is 42% of the total recorded hearing postponements. A possible explanation for this situation is either the fact that the defendant is at large and did not respond to the summons, or he/she is in custody was not brought by the detention department of the penitentiary.

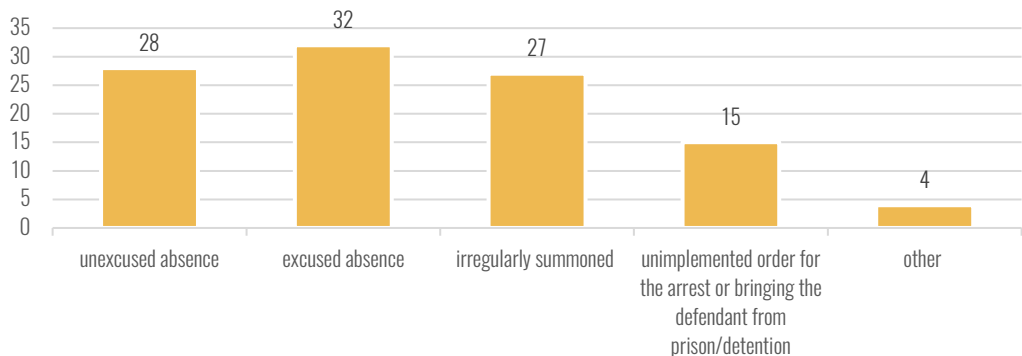
The subject of additional analysis should be the reasons for the frequent postponement of the hearings due to the absence of the public prosecutor, i.e. due to his request for the postponement of the hearing (recorded in 38 cases or 19%), especially to assess whether this situation is due to insufficient staffing or aspects related to the need for better internal organization, etc.

Reasons for postponemet

From the graph, it can be noted that the third reason for postponing the hearings is the absence of the defense counsel, that is, the request for postponement by the defense, which was observed in 27 cases or in 14% of the cases.

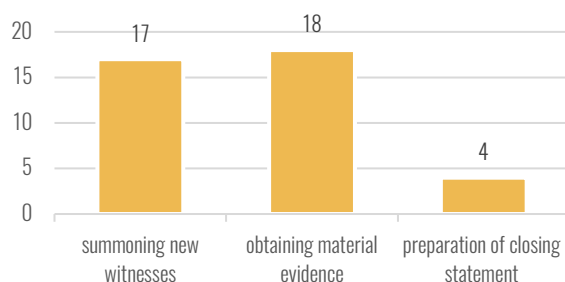
Part of the assumptions as reasons for postponement of the hearings presented in the comments on the previous chart find their explanation in the data presented in the next chart - reasons for absence.

Reasons for absence

Out of a total of 106 noted reasons for absence due to which the hearings were postponed, almost identically (1/3 each) the postponement was due to justified or unjustified absences. The percentage of postponemets due to an irregular summon is almost identical. And as assumed, a part of the postponements (14%) are due to the failure of the defendant to be brought from custody or from prison. This is a systemic problem that must be solved in an organizational sense, because most of the time this kind of non-implementation of orders is due to a lack of staff or means of transportation in penal institutions.

The hearing may not be held when there is one of the reasons for adjournment of the main hearing as well. The Law on Criminal Procedure stipulates that the judge, that is, the president Judge of the Trial Chamber, can adjourn the main hearing for pause or rest or because of the end of working hours, but the adjournment can also be for some other reasons such as obtaining certain evidence or for the purpose of preparation of the prosecution or the defense case.

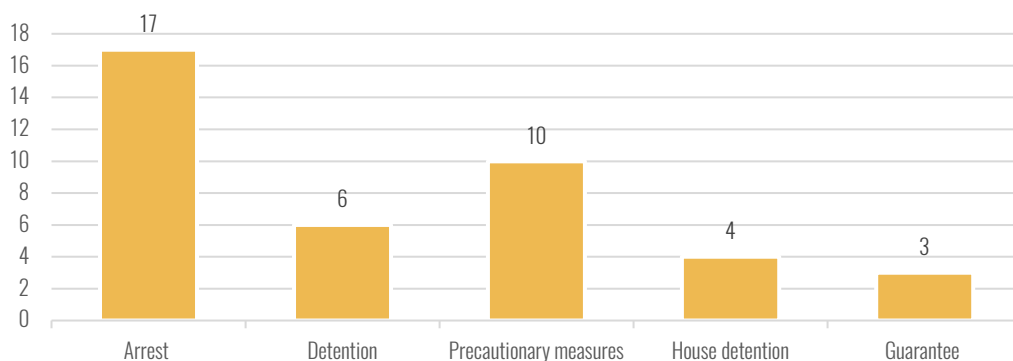
Reasons for adjournment of the main hearing

It is evident from the graph that summoning new witnesses or obtaining some material evidence are the most common reasons for adjournment of the main hearing, and the number of cases when the parties requested an adjournment due to the preparation of closing arguments is significantly small. In no case was the adjournment of the main hearing for pause or rest or because of the end of working hours of the judge, i.e., the president of the Trial Chamber, noted.

5. MEASURES TO ENSURE PRESENCE

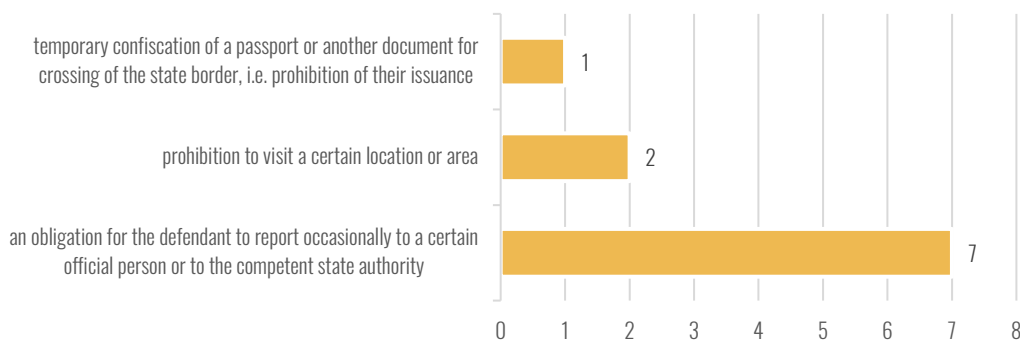
In the structured questionnaire, one part of the questions referred to the measures to ensure the presence of the defendant in the criminal procedure, which aim at its smooth progress.

The graph below presents all the measures for ensuring the presence that the trial monitors noted in the questionnaire. According to the data, 40 measures were determined to ensure the presence, the largest number of which are bringing in and precautionary measures, followed by detention, house arrest and bail, which were imposed in a total of 13 cases.

Are there certain measures to ensure the presence?

If we analyze the type of precautionary measure that was imposed, from the data in the following graph it can be observed that in practice the obligation of the defendant to report occasionally to a certain official or to a competent state authority is mostly imposed (7 measures were imposed), in two cases, a ban on visiting a certain place was imposed and only one other measure: Temporary confiscation of a travel document or other document for crossing the state border, i.e. a ban on its issuance.

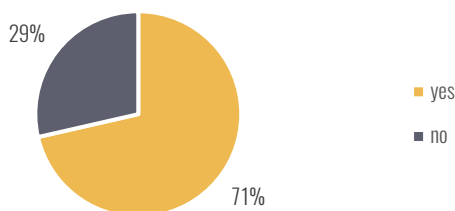
Are there certain precautionary measures in the case?

The court can determine several measures at the same time to ensure the presence, in order to avoid the determination of the most severe - the detention measure. This possibility is allowed by the Law on Criminal Procedure in order to individualize the measures according to the reasons that may threaten or prevent the presence of the defendant during the procedure, as well as to avoid the detention as the most difficult measure to ensure presence. From the noted answers, it can be stated that the court does not have a practice of simultaneously determining several measures to ensure presence.

6. RIGHT TO A DEFENCE COUNSEL

One of the important guarantees for fair treatment and realization of procedural rights by the defendant is the use of the right to a defense counsel. It is evident that the right to a defense counsel was used in the largest number of cases, i.e. a defense counsel of his/her own choice, and the percentage of cases where a defense counsel was engaged ex officio is small. Out of a total of 150 responses noted by the trial monitors, in only 18 cases the defendant did not have an attorney, which is understandable given the fact that most of the hearings that were followed, were conducted according to the rules of the summary procedure where having an attorney is not mandatory.

The impression that the ex officio defense counsel is insufficiently active in the courtroom and does not always use all procedural opportunities in favor of the defendant does not arise from the noted responses by the trial monitors. It is evident from the graph that only in a very small number of cases the trial monitors were able to assess whether the defense attorney appointed ex officio provided an effective defense, but still the number of cases where it was assessed that the defendant had an effective defense, even though he/she had a defense attorney ex officio, is bigger.

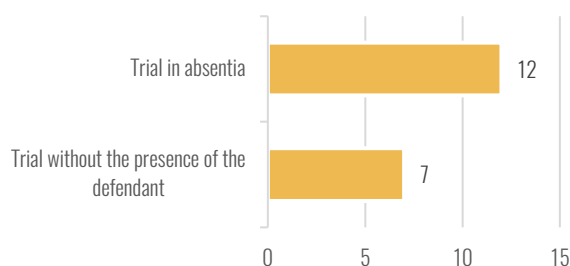

Did the ex officio defence counsel provide an effective defense?

7. TRIAL IN ABSENCE AND WITHOUT PRESENCE OF THE DEFENDANT

According to the Law on Criminal Procedure, there are cases when a trial is allowed in the absence of the defendant, namely when he/she has fled or if he/she is not accessible to the state authorities, and there are especially important reasons for the person to be tried, although he/she is absent. The Trial Chamber decides by decision on a trial in absentia only upon a motion by the plaintiff. The defendant who is being tried in absentia must have a defence counsel immediately after the decision on the trial in absentia has been made.

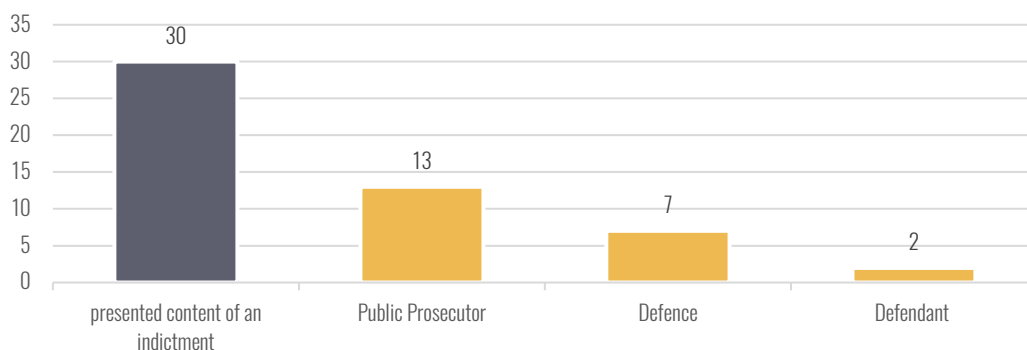
Unlike the trial in absentia, the LCP allows for the possibility of trial without presence. Namely, in the summary procedure, and in most of the monitored cases a summary procedure was conducted, a hearing can be held without the presence of the defendant if the procedure is conducted for a crime for which a fine or a prison sentence of up to three years is prescribed.

Trial in absentia and without the presence of the defendant.

8. BEGINNING OF THE MAIN HEARING IN SUMMARY AND REGULAR PROCEDURE

According to the LCP, the regular and summary proceedings are regulated differently in relation to the beginning and holding of the opening statement. The regular procedure begins with an opening statement, and the summary procedure begins with presenting the content of the indictment. The following graph shows the beginning of the main hearing, depending on the type of procedure.

Summary and regular procedure.

In the regular procedure, the parties can state in their opening statements which decisive facts they intend to prove, introduce the evidence they will present and determine the legal issues they will discuss. Facts about the defendant's previous convictions may not be presented in the opening statements. Although, according to the Law on Criminal Procedure, in the opening statements, facts relating to the defendant's previous conviction may not be presented, the

trial monitors identified such presentation in five cases during the hearings. In such cases, in a regular procedure, the judge is obliged to interrupt the party or the defence attorney who refers to the previous conviction in the opening statement.

From the graph below, it can be noted that in four cases, the public prosecutor presented facts in relation to the defendant's previous conviction. All four cases were noted when presenting the content of the indictment proposal in cases for which summary proceedings were conducted. There is no violation of the LCP in these cases because within the framework of the personal data of the defendant (Art. 205 of the Law on Criminal Procedure), data should also be contained regarding whether, when and why the defendant was convicted, whether and when he served the sentence and whether a procedure is being conducted against him/her for some other crime.

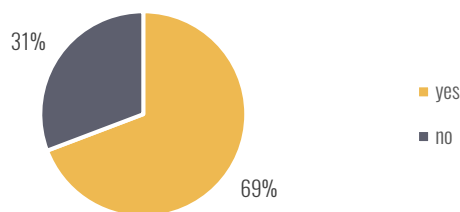
The one case where the defense attorney presented such circumstances creates dilemmas as to why the defense attorney assessed that these facts could be in favor of the defense thesis. It can be assumed that these facts were presented by a defense attorney against a co-defendant, which also had to be prevented by the judge.

The opportunity for the parties and the defence attorney to present evidence in opening statements is rarely used in practice. According to the responses noted by the trial monitors, evidence was presented in a total of 10 cases, of which only in one case did the defence attorney use this opportunity.

In four of the nine cases when the public prosecutor presented evidence, it was during the presentation of the content of the indictment proposal in summary proceedings, and in the other five cases this opportunity was used during the regular proceedings.

Whether the defense presents evidence in opening statements depends on the defense's strategy. In the monitored cases, only one case was noted when the defense attorney presented evidence in an opening statement. It is important to emphasize that in the summary procedure, the defense very often receives the indictment proposal with the summons for a hearing, often they have not examined the files of the case and are not in a position to comment on the evidence.

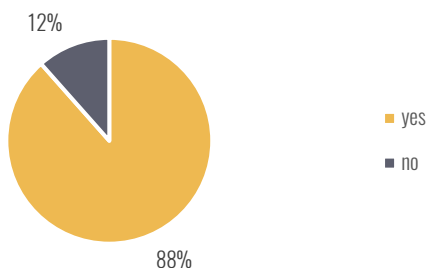
At the hearings of the regular procedure, the trial monitors noted that in nine cases the opening statement of the public prosecutor was reduced to the reading of the indictment, although that is not the point of the opening statement. In respect to the total number of monitored hearings, it should be pointed out that, however, we are talking about a small number of cases when the public prosecutor reads the indictment in an opening statement.

Was the opening statement reduced to the reading of the indictment?

9. ADVICE ON THE DEFENDANT'S RIGHTS AT THE TRIAL

According to the Law on Criminal Procedure, after the prosecutor's opening statement, the president Judge of the Trial Chamber should make sure that the defendant understood what he/she was accused of, and then move on to advising the defendant of his/her rights at the main hearing.

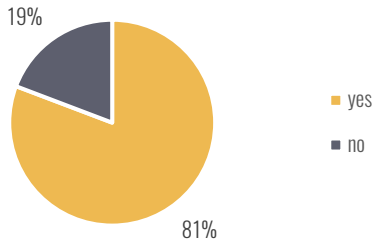
Was the defendant asked if he/she understood what he/she was accused of?

From the noted answers it can be concluded that in most of the cases the defendant was asked if he/she understood why he/she was accused and only in one case the court did not explain to the defendant, in a way that was understandable for him/her, what he/she was accused of. Regarding the advice that the president Judge of the Trial Chamber is obliged to give to the defendant, the type and number of advice is presented in the following chart:

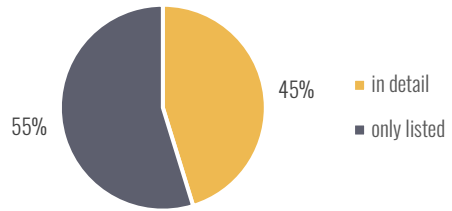

Advice on the rights.

The rights of the defendant were explained to him/her in an understandable way in the largest percentage of the noted answers regarding this question, that is, in 42 cases or 81%. It is worrying that in 10 cases, that is, close to 1/5 of the cases, this was not the case. In these cases, the defendant's rights were not explained to him/her in an understandable way, which means that in those cases the main hearing continued even though the impression remained that the defendant did not sufficiently understand the rights that he/she can use during the main hearing.

Were the rights explained to the defendant in a way that he/she could understand?

How were the rights explained?

In the recorded 42 cases where the rights were clarified, answers are shown regarding the method of clarifying the rights. Namely, the rights were explained in detail in 19 cases, that is, in 45%, while in 23 cases, or 55%, the president judge of the Trial Chamber only listed the rights that the defendant has during the main hearing without going into their detailed explanation.

10. GUILTY PLEA

After the advice on the rights and clarification of the rights that the defendant has, The Presiding Judge of the Trial Chamber shall invite the defendant to plead with respect to all counts of the indictment, that is, whether he or she feels guilty or not. According to the Law on Criminal Procedure, after the defendant has been advised of his or her rights, the defendant may plead guilty voluntarily, in respect of one or more criminal offenses, i.e., counts of the indictment.

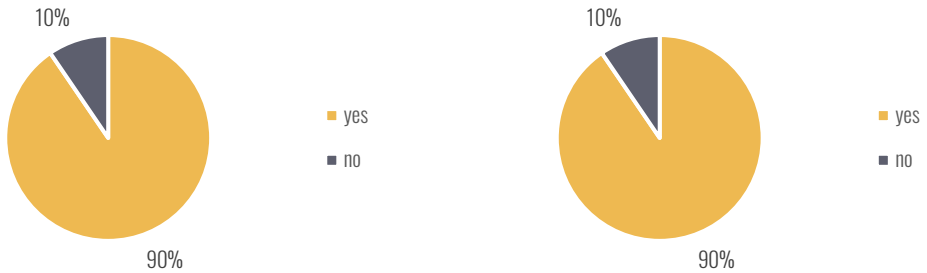
In any case, following such a guilty plea, the individual judge, i.e., the Presiding Judge of the Trial Chamber shall be obliged to confirm that it was a voluntary confession, that the defendant is fully aware of the consequences of the guilty plea, any consequences related to a possible property or legal claim and the expenses of the criminal procedure. Depending on the evaluation of the mentioned aspects, the court can either accept the guilty plea, or evaluate that it is not in the context of the other evidence and that it was given for some other reasons, so the evidentiary procedure should continue in a regular way. If the court considers that the guilty plea is founded and is in the context of the other evidence proposed by the parties, the evidentiary procedure is rationalized in terms of the fact that not all the evidence proposed by the parties are presented, but only those that relate to the ruling on the sanction.

The trial monitors noted that 21 convictions were based on guilty pleas. The task of the trial monitors was to note whether and in what way the court checked the given guilty plea.

In two cases of the noted verdicts based on guilty pleas, the court did not ask any questions at all regarding the features of the crimes in order to ascertain whether the defendant was aware of the consequences of the confession. The trial monitors stated that in one case the judge seemed to have already decided what verdict he would pass, so he/she only formally stated on the record that the defendant, who did not have a defence attorney, pleaded guilty in the summary procedure. This action of the judge resulted from the fact that the defendant paid the unpaid child support for which he was accused, immediately after learning that a procedure was initiated against him based on an indictment proposal by the public prosecutor. The defendant was advised that he had the right to a defence counsel, but he chose to plead guilty without exercising his right to counsel.

In the second case, the main hearing was conducted according to the provisions for the summary procedure, which was held without the presence of a public prosecutor, and the defendant was brought from detention for another crime. The

defendant was only asked if he felt guilty and if he knew what he was accused of. After receiving a positive answer from the defendant, the judge told the prison police that they can return the defendant to the penitentiary. In this case, it is surprising that when the trial monitor at the end of the hearing tried to get an explanation from the judge for the verdict, the judge just said that the trial was over, without having the patience or the will to listen to the trial monitor and answer his questions.

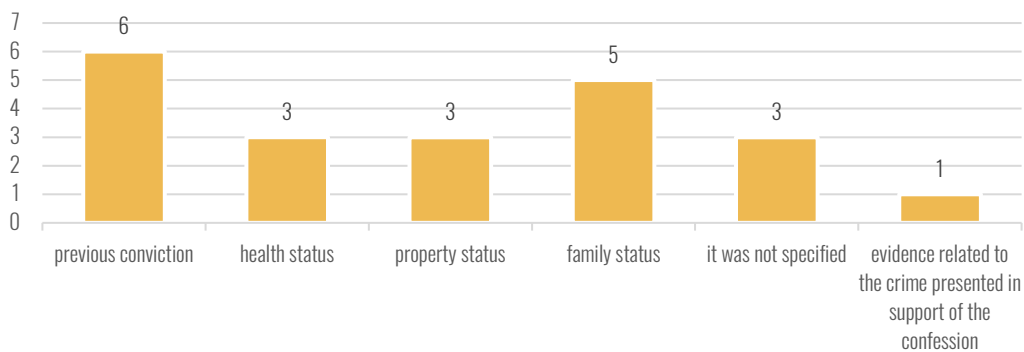

Did the court check the voluntariness of the confession? Were questions asked to check the defendant's awareness of the consequences of the confession??

Except for the two previously mentioned cases, in all other cases where a verdict was passed based on a guilty plea, the court, by asking appropriate questions, checked the voluntariness of the given confession, as well as the defendant's awareness of the consequences of the given confession. This leads to a conclusion that the Law on Criminal Procedure was correctly applied.

In relation to the evidence presented after the accepted confession of guilt, and which refer to evidence in relation to the ruling on the sanction, it is surprising that in half of the cases no evidence was presented at all, although the Law on Criminal Procedure refers to the need to continue with the presentation of evidence regarding the ruling on the sanction, after the accepted confession.

In the 10 cases where evidence was presented, it referred to circumstances related to the criminal sanction, which is evident from the data presented in the following graph:

What evidence was presented after the guilty plea?

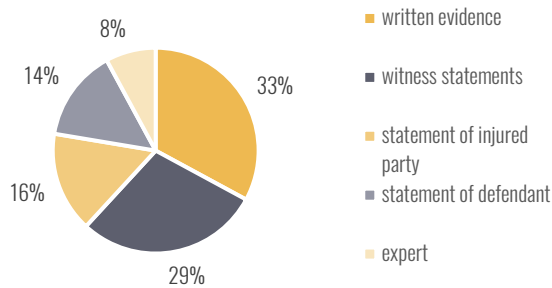
Out of a total of 21 judgments passed on the basis of guilty plea, in 12 judgments the court also decided on the costs of the procedure, the property or legal claim and made a decision on confiscation of objects. Considering the fact that it is

a conviction, it is surprising how in five cases the court did not decide at least on the costs of the procedure, assuming that there was no property claim and that there was no basis for confiscation of objects.

Regarding the detention measure, which was determined before the guilty plea, the trial monitors recorded that in only one case the detention measure was canceled after the guilty plea.

11. EVIDENTIARY PROCEDURE

The course of the evidentiary procedure in the monitored criminal hearings included the presentation of several types of evidence. Their percentage participation in the total number of evidence is presented in the following graph.

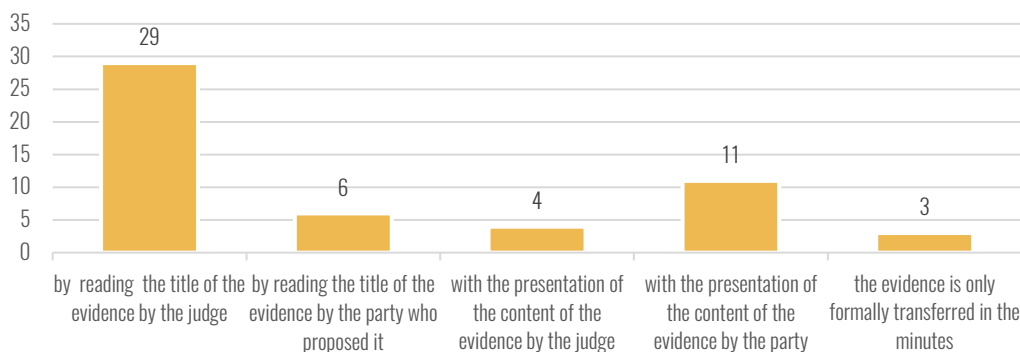

What evidence was presented?

11.1. Presenting written/material evidence

Written or material evidence represents the largest percentage within the presented evidence. Written evidence is presented in such a way that its content is read, unless the parties agree otherwise. Part of the material evidence, such as the minutes of the crime scene inspection, receipts for seized and returned items, books, files, etc., can only be entered in the minutes for the main hearing if they are unrepeatable during the main hearing.

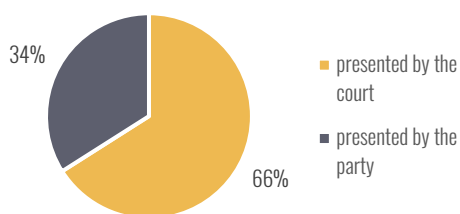
From the data presented in the graph below, it is noted that in practice written evidence is presented only by reading the title of the evidence. It can be done by the judge or the party who proposed the evidence. The dilemma remains whether this is the right way to present the written evidence, considering the fact that the evidence is in the hands of the parties and the court, but by reading only its title, the public present in the courtroom does not get even an elementary idea of what circumstance that evidence refers to, and which fact is proved by presenting the evidence. Neither the content nor a brief description of the relevance of the presented written evidence are presented during the main hearing. Out of the total of 53 presented written evidence, 66% or 35 pieces of evidence were presented exactly in this way. Only 15 written evidence or 28% of all written evidence were produced by presenting their content. The number of written evidence that was only formally entered into the minutes is negligible.

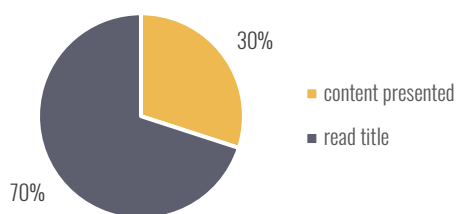
How was the written evidence presented?

From everything stated and presented on the graph, it can be said that we have an alerasy domesticated wrong practice to read only the title of the evidence, which indicates the need to refine the provision in the Law on Criminal Procedure regarding the way of presenting the written evidence.

Regarding who presented the evidence, the trial monitors found that in 2/3 of the cases, that is, in 66%, it was done by the parties, and in 1/3 of the cases, or in 34%, the title of the written evidence was read by the judge.

Who presented the written evidence?

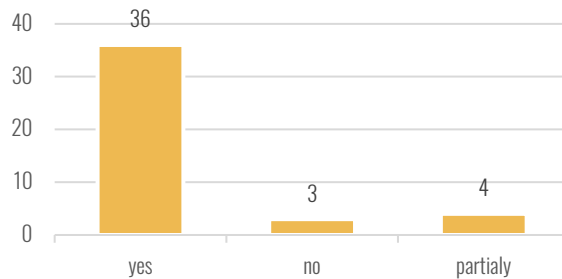
Method of presentation of written evidence

The amounts of the percentage are reversed if it is analyzed whether only the title was presented – 70% of all the evidence, or the content of the evidence was read – in 30% of the cases.

11.2. Examination of witnesses

According to the LCP, before examining a witness, the President Judge of the Trial Chamber will remind him/her of his/her duty to present to the court everything he/she knows about the case and will warn him/her that perjury is a crime according to the Criminal Code. Although there is a possibility for the witness to take an oath before testifying, this does not happen in practice.

The graph below shows that in the largest number of cases witnesses were advised about their rights. In seven cases, this was not the case, so the witness approached answering questions without knowing his/her rights at all (in 3 cases), or only after being partially advised about his/her rights (in 4 cases).

Was the witness advised about his rights??

The new concept of the criminal procedure implies that the parties themselves examine the witnesses they proposed as evidence and regulates the way of examination in terms of direct, cross-examination and redirect examination. Examination involves asking questions of the witness and thus presenting knowledge about the relevant facts that are the subject of proof.

How was the direct examination conducted by the Public Prosecutor?

How was the direct examination conducted by the defence?

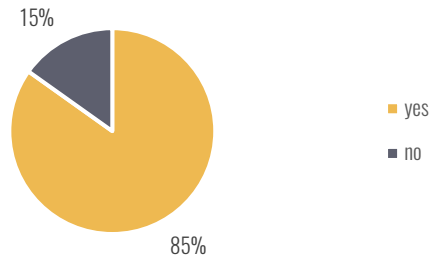
From the above two graphs, it can be noted that in most cases the public prosecutor and the defense attorney acted correctly and guided the witness by asking questions, exactly in the context of the meaning of the examination. The trial monitors noticed that in four cases with the public prosecutor, and three cases with the defense attorney, the witness was left to say what he knew about the event, without being asked questions.

The technique of presenting the knowledge of the witness before the court is different – with or without the activity of the party who proposed it, but it must be pointed out that this does not affect the evidentiary value of what the witness said. Namely, everything that the witness said, the court will further evaluate from the aspect of probative value in the context of other evidence. However, the meaning of the examination according to the LCP is to take place by asking questions and guiding the witness through the information he/she has and with which he/she should familiarize the court. In this way, each party is better able to emphasize the circumstances that are important to its theory of the case.

From the monitored cases, it is evident that the opposing party uses the procedural opportunity to cross-examine the witness in the largest number of cases. There are rare cases when this opportunity was not used, which of course depends on the thesis of the prosecution or the defence and the success of the direct examination itself.

The provisions of the LCP are quite rigid when it comes to the scope of cross-examination and relate it to the content of direct examination. Hence, it is not surprising that in most of the cases, presented in the graph below, the cross-examination was limited to the direct one. Deviation from the content of the direct examination may be allowed by the

court in relation to circumstances that discredit the witness and thereby affect the devaluation of the answers given by the witness.

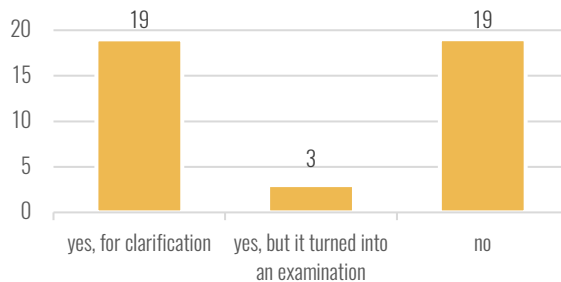

Was the cross-examination limited to the direct one?

The court bases its decision on the evidence presented during the main hearing. However, the deviation from the principle of immediacy allows during the main hearing, statements that were made in the preliminary procedure to be used, but only in exceptional cases.

The number of cases where the principle of immediacy has been deviated from is small. A deviation from the principle of immediacy was noted only in three cases where the use of the statements given in the preliminary procedure was made due to a different testimony of the witness at the main hearing.

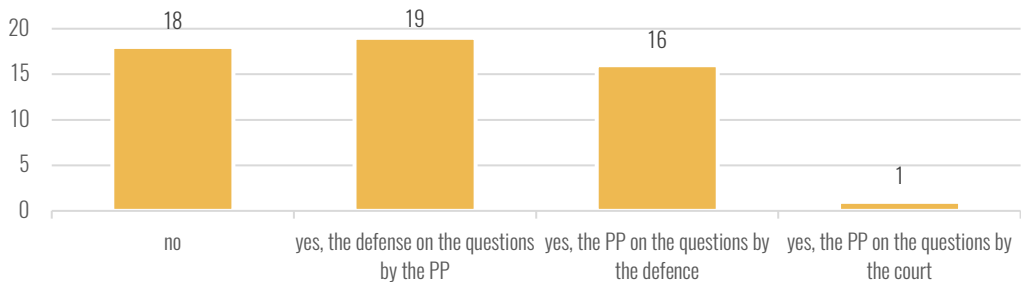
The court does not have an evidentiary initiative and cannot propose evidence, but it has the right to ask questions to the witnesses or experts proposed by the parties when it deems it necessary for certain clarifications. It must be taken into consideration the fact that it is the court the one that will have to pass a verdict. From the data in the graph below, it is evident that there is an equal number of cases where clarification questions were asked and where the court did not use this opportunity at all. Only in three cases did the court go beyond its powers, so instead of asking questions, its intervention turned into a special examination of the witness or the expert. The parties have a theory of case and they present evidence and examine it under the rules of direct, cross-examination and redirect examination. The court must be careful that the questions it asks refer to the clarification of certain circumstances that have already been presented, because otherwise it may jeopardize the theories of defense or prosecution, given the fact that after its intervention the parties have no procedural opportunities for examination.

Does the court use the right to ask questions to the witnesses/experts?

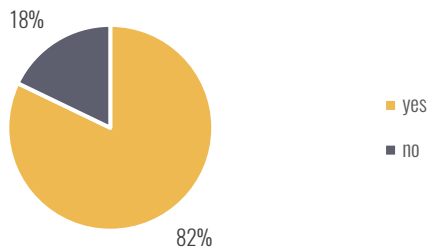
In the monitored hearings, the parties were active when it comes to objecting to the way the questions were asked. The difference between the number of objections by the defense in relation to the questions of the public prosecutor and vice versa is small. This speaks in favor of the fact that the parties are really active during the hearings and use the procedural opportunities to raise objections.

The only noted case when the public prosecutor objected to a question asked by the court is negligible, which probably belongs to the previously mentioned cases when the court, instead of clarification, conducted an examination of the witness or the expert. The conclusions of the discussions in the focus groups also indicated a different practice of how the courts apply the procedural possibility to ask questions and in what scope they can and should ask questions.

Did the parties object to the manner in which the questions were asked?

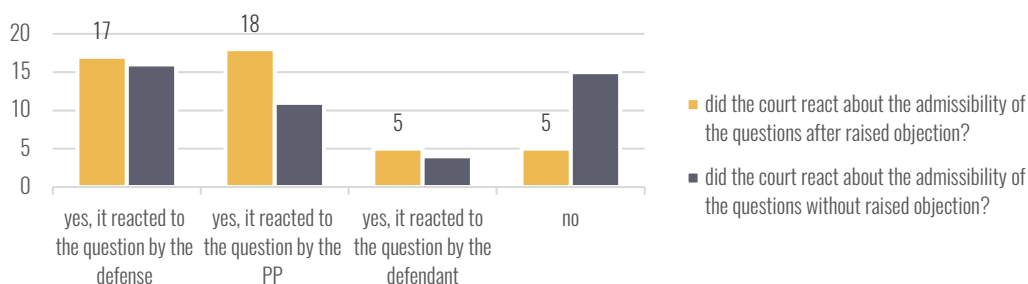
The right to raise objections leads to the obligation of the court to immediately rule on the raised objection and decide on it. According to the rules of the court in the process of presenting the evidence, the judge decides immediately with a decision on the objections presented orally at the main hearing in the process of examining the witnesses, experts and the injured party. It is a procedural decision that is recorded in the minutes of the main hearing and which the parties can address only by appealing the verdict. Hence, it remains unclear why in five of the monitored hearings the court did not register the objection or enter the adopted decision in the minutes. This can be a ground for an appeal, but with this kind of action and the absence of reasoning of the court in relation to the decision on the raised objection, an appropriate assessment of the higher court on the justification of the court's decision in relation to the objection is impossible.

Did the court register all objections in the minutes?

Such non-recording of objections was noted at three hearings in the Basic Court in Ohrid and two hearings in the Basic Court in Gostivar, and in all five cases it is about objections raised by the defense. At two hearings, the trial monitors got the impression that the judge had no real control over what happened in the courtroom in terms of the way the evidence was presented, which should be subject to in-depth analysis.

The graph below presents data related to the court's action regarding the admissibility of questions when there was and when there was no objection raised. These data provide insights into the way of implementation of the obligation of the President Judge of the Trial Chamber, during the entire evidentiary procedure, to take care of the admissibility of the questions, the validity of the answers, a fair examination and the justification of the objections.

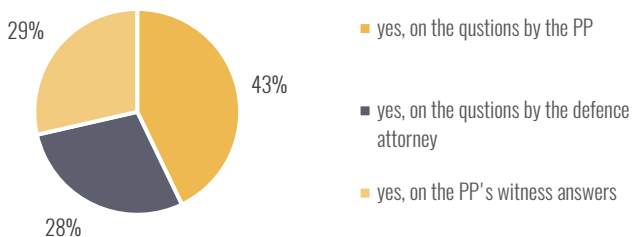
The court's action regarding the admissibility of questions.

It is evident that in the cases where there were objections from the parties, the court was active and reacted to questions from the public prosecutor, to questions from the defence counsel and to questions from the defendant. However, it is no small the number of cases where the court did not react at all to the admissibility of the questions in cases where there was or was no objection, as its obligation to pay attention to the admissibility is ex officio.

On the other hand, it is positive that in the noted answers, the court in a small number of cases helped the parties and the defence counsel in formulating the questions, that is, in formulating objections, and in most cases, it did not take such actions at all. As a rule, the court should not help the parties and the defence counsel neither in formulating questions nor in formulating objections, because this is within the skills and knowledge of the parties and is not the obligation of the court.

The only time when such an activity can be acceptable is if the court helps the defendant who is without an attorney in formulating the questions i.e., the objections in a summary procedure, within the framework of activities to help an ignorant party against the public prosecutor.

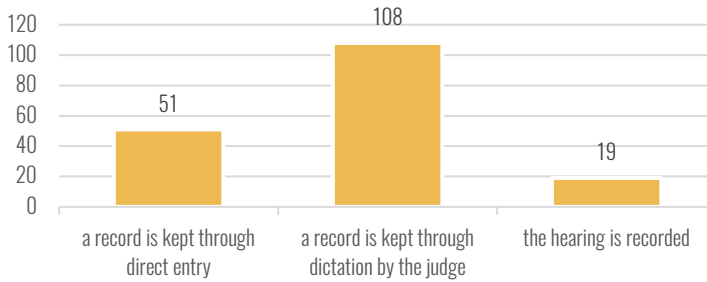
The data presented in the following graph are interesting in terms of commenting on the questions, i.e., the answers that were asked by the parties and the defence counsel. The number of cases where the judge commented on the questions asked by the public prosecutor, the defence counsel, i.e., the answers given by the witness of the public prosecution, is small. These comments were made in the context of the competence of the court ex officio to take care of the admissibility of the questions asked and the answers given.

Did the judge comment on the questions or answers?

The provisions of the Law on Criminal Procedure regarding the registration of the course of the main hearing are not applied in practice. Although it is stipulated that the course of the main hearing is recorded with sound or audio-visual devices, and when there are no technical conditions for sound or audio-visual recording of the course of the main hearing, the President Judge of the Trial may order that a stenographic record be kept of the course of the main hearing, this provision is not applied at all in practice.

Out of a total of 178 hearings, 108 cases or 60% of the monitored hearings were neither recorded nor had stenographic notes, but the judge dictated the minutes, and in 51 cases or 29% of the monitored hearings the content of the hearing was directly entered into the minutes. Only in 19 cases or 11% of the monitored hearings, they were recorded. All 19 hearings that were recorded were held in the Basic Criminal Court Skopje.

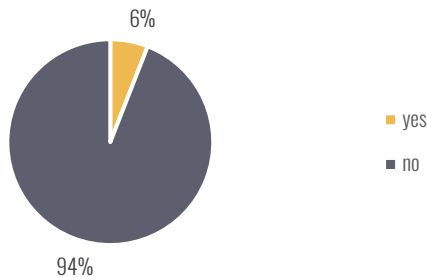
How was the course of the main hearing registered?

12. EQUALITY AND IMPARTIALITY

The equality of arms and the impartial attitude of the court towards the parties are aspects related to the right to a fair trial and through the analysis of the noted answers to some of the questions one can get an impression of the degree to which there is equality of the parties and whether the court behaves impartially towards both parties.

It is evident from the answers that the court behaved equally and the parties were treated equally in relation to the requests for postponement of the hearings. The only exception is one hearing, where it was noted that the court did not treat both parties equally in relation to the request to postpone the hearing.

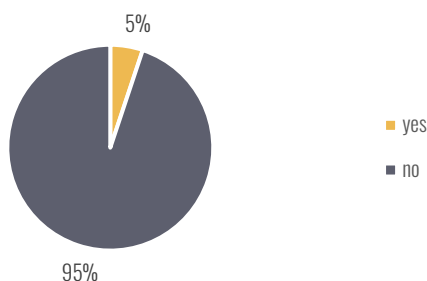
Regarding the behavior of the court, the trial monitors assessed that in 94% of the cases it did not have a previously formed opinion regarding the legally relevant facts, and only in 8 cases the trial monitors had the impression that the court had a formed opinion regarding the evidence and decisive facts.

Did it look like the judge/Trial Chamber had already a formed opinion?

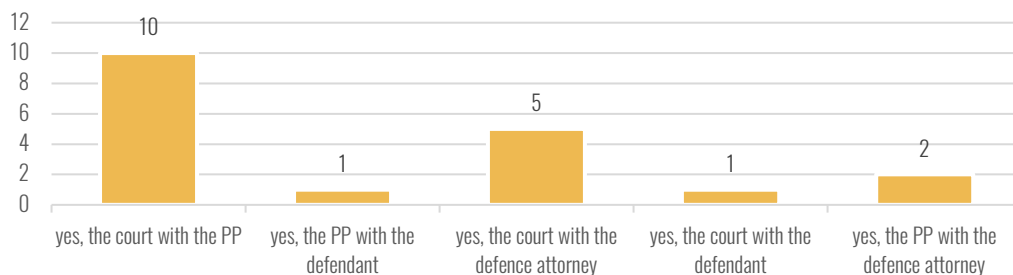
Although in a significantly small number of cases, some of the trial monitors still assessed that the court behaved in a way that intimidated the parties regarding the final outcome of the proceedings.

The following graph coincides with the number of cases where the trial monitors assessed that the judge was biased towards one of the parties and cases where the trial monitors assessed that the presumption of innocence was violated. In all these cases, the right to fair treatment was seriously threatened and violated.

Has the presumption of innocence been violated?

During the monitoring of the hearings, inappropriate cases of communication between the court, the parties and the defense counsel were recorded in the sense of mutual (ex-parte) communication where the other party was not present. The practice of closeness of the court with the public prosecutor is evident from the data presented in the next graph, and immediately after that is the communication between the court and the defense attorney. Cases of ex-parte communication between the public prosecutor and the court with the defendant, and between the public prosecutor and the defense attorney, are insignificant.

Was there improper ex-parte communication?

13. RIGHT TO DEFENSE

Aspects of the defence were already mentioned in most of the previous subheadings, in the context of the procedural possibilities that the defence has and can use during the procedure. The purpose of the data presented in the following two graphs is to get an idea of the circumstances to which the defence reacted, which in part is directly related to the equality of arms and the fulfilment of procedural possibilities for active following and participation of the defendant during the procedure.

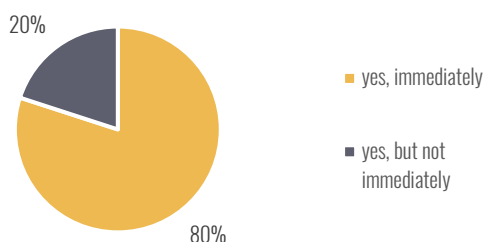
It was noted that in five cases, the public prosecutor's office did not comply with the obligation to acquaint the defence with all the evidence collected during the preliminary procedure, regardless of whether it is in favour or against the defendant.

In some of the above cases, the defence did not have access to all the evidence collected by the public prosecutor before the hearing. This is due to the fact that the prosecution in practice, whenever a summary procedure is applied, considers that it has no obligation to acquaint the defence with the rights it has under Article 302 of the LCP in relation to the disclosure of evidence. Hence, in practice even at the first hearing of the main hearing, the defence has the opportunity to ask the court to have an insight into the obtained evidence. The practice of the court is to accept such a request of the defence and the first hearing of the main hearing, which is conducted according to the rules of the summary procedure,

is in most cases postponed at the request of the defence in order to have enough time and opportunities to prepare the defence for the further course of the trial.

According to the LCP, the defendant, the injured party, the private plaintiff, the witnesses and all the other participants in the procedure who speak an official language other than Macedonian have the right to use their own language and letter in the procedure, and those parties, witnesses and participants in the procedure who do not understand it or do not speak the language in which the proceedings are conducted before the court, they have the right to free assistance of a translator, or an interpreter. The authority conducting the procedure is obliged to advise the person about the right to a translator, i.e., interpreter, and the advice is entered in the minutes.

The following chart presents the cases of monitored hearings where the defendant did not speak or did not understand the language in which the proceedings were conducted and requested to be provided with an interpreter. In four cases, his request was acted upon immediately, and in one case, despite the defendant's request, the court first tried to continue the hearing without an interpreter, and after ascertaining that the defendant could not follow and participate in the hearing, proceeded to summon a translator.

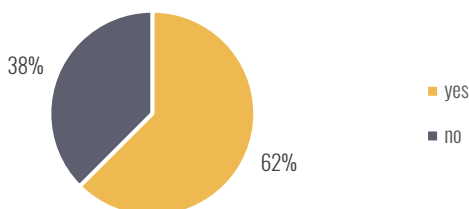

If the defendant needed an interpreter, was he/she summoned immediately?

14. VERDICT

After taking all the actions and finishing the main hearing, the court proceeds with announcing the verdict, then preparing it in written form and delivering it to the parties, the defense attorney, the injured party and other natural and legal persons to whom the court deems it necessary to deliver the verdict. According to the LCP, the verdict is passed and publicly declared in the name of the citizens of the Republic of North Macedonia.

However, out of a total of 32 verdicts that were passed in the cases where the trial monitors were present, 20 verdicts or 62% of the passed verdicts were publicly announced, and in 12 cases or in 38% of the passed verdicts, they were not publicly announced.

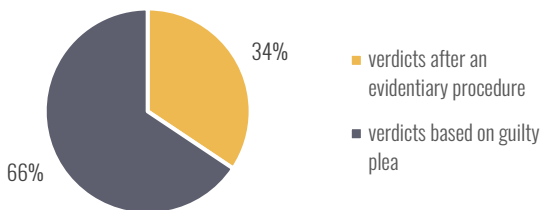

Was the verdict publicly announced?

If it is analyzed on the basis of the fact in which basic court the verdicts were publicly announced, and in which they were not, from the data presented in the following graph, it can be noted that a problem with the absence of public announcement of verdicts is observed in Kumanovo, Veles, Ohrid and Shtip.

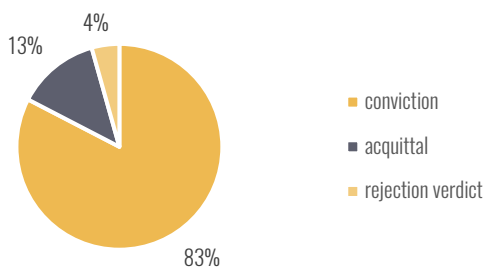
Regarding the aspects related to the guilty plea and the passing of verdicts based on a guilty plea, it was elaborated within the analysis of the data related to the evidentiary procedure.

The following graph presents the ratio between verdicts passed on the basis of guilty pleas versus verdicts passed after an evidentiary procedure. It is evident that the percentage of verdicts passed on the basis of guilty pleas is almost twice as high as those passed after the conducting of the evidentiary procedure.

Percentage of verdicts based on guilty pleas.

The general impression that convictions are dominant in the judicial practice is confirmed by the data presented in the following graph. Namely, most of the verdicts were convictions, only three were acquittals, and one was rejection verdict. Basic courts where acquittals were passed are Skopje, Tetovo and Kavadarci, and the rejection verdict was passed in Skopje.

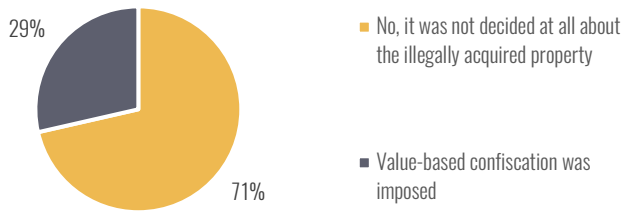

The type of verdict passed by the court

With the passed convictions, the court almost equally imposed a prison sentence and an alternative measure. In the monitored cases, among the alternative measures, the probation dominates, and among the imposed sentences, the prison sentence is most dominant.

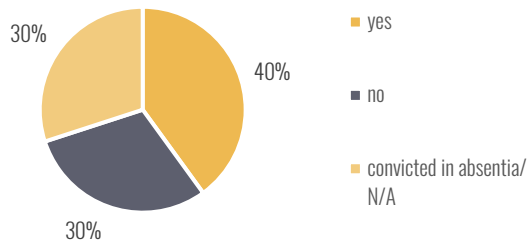
By passing a verdict, the court can also impose a measure of confiscation of property in accordance with the provisions of the LCP. From the data available in the graph below, it is evident that the measure of property confiscation is rarely imposed by the court. In five cases, although it was determined that the defendant had acquired a property benefit that resulted from a crime, the court did not determine a confiscation of the proceeds from the defendant's criminal activities at all.

Only in two of the monitored cases a measure of confiscation was imposed, which was based on a monetary amount, the so-called value-based confiscation, whereby the defendant was required to return the determined amount within the term determined by the verdict.

Was confiscation of property imposed?

According to the LCP, after the announcement of the verdict, the president Judge of the Trial Chamber is obliged to advise the parties about the right to appeal, as well as the right to respond to the appeal. From the data presented in the graph below, it is evident that the advice regarding the right to appeal and response to an appeal was not given at all in six cases, which is an omission by the court if the parties were present in the courtroom.

Did the court give an advice reagrding the right to appeal?

The authorized plaintiff and the injured party can waive the right to appeal from the moment of the announcement of the verdict until the expiration of the deadline for an appeal. The waiver cannot be revoked. The defendant cannot waive the right to appeal only if he/she has been sentenced to an effective prison term. In the monitored cases, the parties waived the right to appeal in only two cases, and that in cases where a fine or an alternative measure was imposed.

The waiver of the right to appeal is noted on the minutes of the main hearing and in these cases the court is not obliged to make the verdict in writing and deliver it to the parties, so it becomes final and enforceable on the day the verdict is announced.

CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

1. Type of procedure

- The total number of 271 monitored hearings of criminal cases in 12 courts with extended jurisdiction is a respectable number of hearings and represents a solid and adequate geographical coverage, which allows the drawing of reasoned conclusions and recommendations.
- The fact that close to 70% of the monitored hearings were conducted according to the rules of the summary procedure speaks in favour of the fact that the rights and procedural opportunities that the defendant or the defence has in the summary procedure should be a subject of special analysis, even though it is often unjustifiably perceived as less important in comparison to the regular procedure.

2. Publicity and transparency

- Publicity and transparency were violated in 40% of the monitored hearings, because the time and place of the trial were not publicly announced in the court.
- Every court is obliged to announce in a visible manner the time and place of holding the trials in order to enable the public to get acquainted with these facts in a timely manner and to attend the trials for which there is interest, unless there are grounds for excluding the public.
- In some courts, there is no practice at all for noting in the minutes that the public, the trial monitors or the professional public are present in the courtroom.
- It is justified for the public to be excluded if there is a basis prescribed in the Law on Criminal Procedure, but in any case, a decision must be made describing the reasons for excluding the public.
- The court acts wrongly when it excludes the public without explaining the reasons.
- There is no violation of the LCP when the presence of the professional public was enabled in a case where there was a basis for excluding the public.

3. Conditions for holding the main hearing

- The frequent postponement of hearings due to the absence of the public prosecutor is inadmissible and it is necessary to analyse the reasons that led to this situation (insufficient number of public prosecutors or poor management of resources)
- A special systemic problem is the failure to bring the defendant from the detention department of a penal institution due to a lack of vehicles. Such a problem contributes to the longer duration of the detention and the impossibility of the procedures where a detention is imposed, to be carried out immediately.
- The delivery problem is obvious and still represents a systemic problem, hence the large number of irregular summonses.
- It must not be allowed to hold a main hearing without the presence of the public prosecutor in any case, regardless of the type of procedure being conducted.
- The large number of unjustified absences is surprising.
- The court must use the procedural possibilities from the LCP in the event when the defendant clearly avoids responding to a summon for a main hearing.
- No inconsistencies were observed in the reasons that were the basis for the decisions to adjourn the main hearing.

4. Measures to ensure the presence

- A frequent use of precautionary measures is noted, and the most common is the obligation of the defendant to report occasionally to a certain official or to a competent state authority
- In practice, it is necessary to combine more often the available measures to ensure attendance in order to avoid the imposition of a detention measure

5. Right to a defence counsel

- The right to a defence attorney is used in practice, and it is usually a defence attorney that the defendant chose himself/herself.
- Out of all the analysed hearings, only in 18 cases did the defendant not have an attorney, and the percentage of cases where an attorney was hired ex officio is also small.
- Ex officio attorneys must provide an effective defence and not participate in the proceedings only pro forma, which was not the case in some of the monitored hearings.

6. Trial in absence and without presence of the defendant

- It is quite justified that trial in absentia and without the presence of the defendant are rarely used in practice.

7. Beginning of the main hearing in summary and regular procedure

- In the opening statements, in a large number of cases, the public prosecutor is the one who presents evidence that he/she plans to present during the main hearing.
- The previous conviction is not presented in the opening statements, except in summary proceedings when the indictment is read. It is necessary to amend the LCP and this circumstance should not be an element of the defendant's personal data.

8. Advice on the defendant's rights at the trial

- It is wrong when in practice the court did not make an effort to ask the defendant if he/she understood what he/she was accused of, nor did it make an effort to clarify the accusation in an understandable way, in case when the defendant declared that he/she did not understand the charge.
- The advice regarding the rights must be explained. It is not enough to just read the rights, without clarifying what each of the rights that the defendant has, means.

9. Guilty plea

- It is necessary in practice for the court to always check the given confession.
- The verification of the confession must be carried out without exception in cases where the defendant does not have a defence attorney at the main hearing.
- It is necessary that the verdict based on guilty plea contains all the elements of a conviction and the court should also decide on the costs of the procedure in it.

10. Evidentiary procedure

- There is an uneven practice in the presentation of written (material) evidence.
- Only in 1/3 of the monitored hearings was the legal obligation to read the content of the written evidence applied, and in the largest number of cases this type of evidence is presented only by reading its title.
- It is not allowed to examine a witness without first being advised by the court about his rights.
- It is not enough if the witness is only informed about the rights he/she has, without explaining to him/her in detail what their essence and scope are.
- the titles or articles from the LCP where the rights are contained cannot be considered as advice on the rights of the witness.
- Examining the witness involves asking questions, not letting the witness tell what he/she knows about the case. Although it appears to be a question of a technique of how to examine the witness, in order to get the most out of the examination of the witness, it is important that the witness is prepared and guided by questions from the party who proposed him/her in order to emphasize the circumstances related to the relevant facts for the party which suggested the witness. The technique, in itself, has no bearing on the probative value of what was witnessed.
- When asking questions to witnesses or experts, the court should not go beyond what the parties stated in the direct or cross-examination and should not with its questions refer to circumstances that were not previously mentioned, because after the court the parties no longer have the opportunity to ask questions.
- In any case when a party raises an objection, the court is obliged to decide with a reasoned procedural decision. It is not enough to decide on an objection without stating it in the minutes and without stating the reasons for the decision made by the court.
- The court is obliged to react to the admissibility of the questions ex officio, i.e. it is irrelevant whether or not there was an objection raised.
- It is a positive practice that the court does not help the parties in asking the questions, except when it comes to the defendant who does not have an attorney and simply does not know how to ask the question correctly.
- It is unacceptable for the court to assist the public prosecutor and the defence attorney in formulating the questions.
- The course of the main hearing must be registered in accordance with the provisions of the Law on Criminal Procedure in the courts where there is a technical possibility.
- The courts where there is a technical possibility for sound or audio-visual recording of the hearings, do not use it.

11. Equality and impartiality

- In practice, the court approaches with equal attention requests for postponement presented by the parties.
- It is unacceptable for the court to intimidate the parties with the final outcome of the procedure.
- Fair action implies action where the court will not manifest bias towards any party.
- During the proceedings, the court must act in a way that respects the presumption of innocence of the defendant.
- The close relationship between the court and the public prosecutor was evident in the largest number of cases.
- Although in a smaller number of cases, inappropriate ex-parte communication between the public prosecutor and the defence attorney was observed.

12. Right to defence

- The right to defence is flagrantly violated when the public prosecutor does not allow the defence an insight into all the evidence that was obtained during the investigative procedure, or the actions taken before the indictment was submitted.
- The attitude of the state authorities towards the defence is traditionally with a great deal of disrespect for the demands of the defence, failure to submit answers, documents and letters that the defence requires for the purposes of the court proceedings. In all these cases, there is a basis for filing a criminal charge for Obstruction of Justice, as a separate criminal offense that provides for the sanctioning of an official or responsible person who refuses or unreasonably delays an attorney's request to collect or deliver documents or objects, which prevents or makes it difficult to prove facts during the court proceedings.
- It is necessary to consistently respect the right to a translator and interpreter of the defendant in accordance with the provisions of the LCP, because this right allows the defendant to actively follow the trial and participate in it.

13. Verdict

- Public announcement of a verdict is an aspect of fair trial and cases where verdicts are not made public must not be allowed. The verdicts are declared on behalf of the citizens of the Republic of North Macedonia and the citizens have the right to hear the verdict, and the court is obliged to provide them with this right.
- Courts where it is a practice not to declare the verdicts publicly, must make an immediate change regarding this practice.
- Most of the monitored hearings were conducted according to the rules of the summary procedure, from which it follows that very often during the summary procedure the defendant pleads guilty, and a verdict is passed based on the confession.
- Convict verdicts dominate, which always prompts thinking whether the public prosecution is really so prepared in all these cases or there is a fear among the courts that if an acquittal is passed, it will certainly be overturned by the appellate court.
- The previous claim can be supported by the fact that in half of the convictions, an alternative measure was imposed, namely a probation.
- The measure of confiscation of property is not sufficiently imposed, and even in the cases where it is imposed, it is about the so-called value-based confiscation, which in practice is the most difficult to carry out, so the measure in a large number of cases remains only nominally imposed, without concrete effect.
- The court should always advise the parties that they have the right to waive the right to appeal, if this is allowed according to the provisions of the LCP, i.e., depending on the sentence imposed.
- Waiver of the right to appeal is used very rarely by the defendant.

